TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS
2006 m. rugsėjo 21 d. *

Turinys

Faktinės bylos aplinkybės ..... I - 8771

Ieškinys Pirmosios instancijos teisme ir skundžiamas sprendimas ..... I - 8774

Šalių reikalavimai Teisingumo Teisme ..... I - 8775

Apeliacinio skundo pagrindai ..... I - 8776

Dėl apeliacinio skundo ..... I - 8777

Dėl pirmojo pagrindo, grindžiamo protingo termino principo pažeidimu ..... I - 8777

Šalių argumentai ..... I - 8777

Teisingumo Teismo vertinimas ..... I - 8782

Dėl antrojo apeliacinio skundo pagrindo, grindžiamo tariamu kaltinimus paneigiančio įrodymo, kuris yra vėlesnis už įspėjamąjį raštą, atmetimu ..... I - 8789

Šalių argumentai ..... I - 8789

Teisingumo Teismo vertinimas ..... I - 8790

— Preliminarios pastabos ..... I - 8790

— Antrojo apeliacinio skundo pagrindo analizė ..... I - 8791

Dėl trečiojo pagrindo, grindžiamo Pirmosios instancijos teismo atliktu Komisijos pateiktų įrodymų dėl kolektyvinės išimtinio tiekimo tvarkos taikymo trukmės ..... I - 8793

Šalių argumentai ..... I - 8793

Teisingumo Teismo vertinimas ..... I - 8795

* Bylos kalba: olandų.

Dėl ketvirtojo pagrindo, grindžiamo Pirmosios instancijos teismo atlikto FEG argumentų dėl susitarimų, susijusių su kaina, įvertinimu ..... I - 8799

Dėl ketvirtojo pagrindo pirmos dalies dėl su kainomis susijusių suderintųjų veiksmų kvalifikavimo kaip vieno tęstinio pažeidimo ..... I - 8799

— Šalių argumentai ..... I - 8799

— Teisingumo Teismo vertinimas ..... I - 8800

Dėl ketvirtojo pagrindo antros dalies dėl standartinės nuolaidos, taikomos parduodant elektrotechnikos įrangą mokykloms ..... I - 8802

— Šalių argumentai ..... I - 8802

— Teisingumo Teismo vertinimas ..... I - 8803

Dėl ketvirtojo pagrindo trečios dalies dėl elektros instaliacijos gaminių komiteto praktikos ir kitų tariamų keitimųsi informacija ..... I - 8805

— Šalių argumentai ..... I - 8805

— Teisingumo Teismo vertinimas ..... I - 8806

Dėl ketvirtojo pagrindo ketvirtos dalies, susijusios su privalomu sprendimu dėl fiksuotų kainų ir sprendimu dėl leidinių ..... I - 8809

— Šalių argumentai ..... I - 8809

— Teisingumo Teismo vertinimas ..... I - 8811

Dėl penktos ketvirtojo pagrindo dalies, susijusios su kainų rekomendacijomis, kurias FEG siųsdavo savo narėms ..... I - 8814

— Šalių argumentai ..... I - 8814

— Teisingumo Teismo vertinimas ..... I - 8817

Dėl penktojo pagrindo, grindžiamo kolektyvinės išimtinio tiekimo tvarkos priskyrimu FEG ..... I - 8819

Šalių argumentai ..... I - 8819

Teisingumo Teismo vertinimas ..... I - 8821

Dėl šeštojo pagrindo, grindžiamo Komisijos nustatyta FEG priskirtų pažeidimų trukme I - 8824

Šalių argumentai ..... I - 8824

Teisingumo Teismo vertinimas ..... I - 8825

Dėl septintojo pagrindo, susijusio su baudos sumažinimu ..... I - 8825

Šalių argumentai ..... I - 8825

Teisingumo Teismo vertinimas ..... I - 8827

Dėl bylinėjimosi išlaidų ..... I - 8829

Byloje C-105/04 P

dėl 2004 m. vasario 26 d. pateikto apeliacinio skundo pagal Teisingumo Teismo statuto 56 straipsnį

Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied, įsteigta Hagoje (Nyderlandai), atstovaujama *advocaten* E. Pijnacker Hordijk ir M. De Grave,

apeliantė,

dalyvaujant kitoms proceso šalims:

Technische Unie BV, įsteigtai Amstelveen (Nyderlandai), atstovaujamai *advocaten* P. Bos ir C. Hubert,

ieškovei pirmojoje instancijoje,

Europos Bendrijų Komisijai, atstovaujamai W. Wils, padedamo *advocaa*t H. Gilliams, nurodžiusiai adresą dokumentams įteikti Liuksemburge,

atsakovei pirmojoje instancijoje,

CEF City Electrical Factors BV, įsteigtai Roterdame (Nyderlandai),

CEF Holdings Ltd, įsteigtai Kenilworth (Jungtinė Karalystė),

atstovaujamoms *advocaten* J. Stuyck, C. Vinken-Geijselaers ir M. Poelman, nurodžiusioms adresą dokumentams įteikti Liuksemburge,

įstojusioms į bylą šalims pirmojoje instancijoje,

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas M. P Jann, teisėjai K. Schiemann (pranešėjas), N. Colneric, E. Juhász ir E. Levits,

generalinė advokatė J. Kokott,
posėdžio sekretorė M. Ferreira, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2005 m. rugsėjo 22 d. posėdžiui,

susipažinęs su 2005 m. gruodžio 8 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Savo apeliaciniu skundu Nyderlandų federalinė elektrotechnikos įrangos didmeninkų asociacija (*Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied*, toliau – FEG) prašo panaikinti 2003 m. gruodžio 16 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimą *Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied ir Technische Unie prieš Komisiją* (T-5/00 ir T-6/00, Rink. p. II-5761, toliau – skundžiamas sprendimas) arba bent jau panaikinti

šį sprendimą tiek, kiek jis susijęs su byla T-5/00, kuriuo Pirmosios instancijos teismas atmetė jos ieškinį dėl 1999 m. spalio 26 d. Komisijos sprendimo 2000/117/EB dėl EB sutarties 81 straipsnio taikymo procedūros (byla IV/33.884 – *Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied ir Technische Unie* (FEG ir TU) (OL L 39, 2000, p. 1, toliau – ginčijamas sprendimas).

Faktinės bylos aplinkybės

2 1991 m. kovo 18 d. įmonė *CEF Holdings Ltd*, Jungtinėje Karalystėje įsteigta elektrotechninės įrangos didmenininkė, ir jos dukterinė įmonė *CEF City Electrical Factors BV*, įsteigta šiai įmonei siekiant įsitvirtinti Nyderlandų rinkoje (toliau kartu vadinamos CEF), padavė Europos Bendrijų Komisijai skundą dėl Nyderlanduose apsirūpinant prekėmis kylančių problemų.

3 Šiame skunde buvo nurodytos trys Nyderlandų elektrotechnikos įrangos įmonių asociacijos. Be FEG, dar buvo minimos Nyderlandų išimtinių elektrotechnikos įrangos prekybos atstovų asociacija (*Nederlandse Vereniging van Alleenvertegenwoordigers op Elektrotechnisch Gebied*, toliau – NAVEG) ir Elektrotechnikos įrangos įmonių sąjunga (*Unie van de Elektrotechnische Ondernemers*, toliau – UNETO).

4 Skunde CEF šias tris asociacijas ir jų narius apkaltino sudarius kolektyvinius tarpusavio išimtinio atstovavimo susitarimus visuose Nyderlandų elektrotechnikos įrangos platinimo rinkos segmentuose, ir dėl to Nyderlanduose tapo beveik neįmanoma įsisteigti naujam FEG nepriklausančiam elektrotechnikos įrangos

didmenininkui. Šitaip gamintojai, jų prekybos atstovai ar importuotojai elektrotechnikos įrangą tiekė tik FEG nariams, o ją montuojantys asmenys šią įrangą pirko tik iš jų.

5 1991 ir 1992 m. CEF išplėtė savo skundą, į jį įtraukdama FEG ir jos narių sudarytus susitarimus dėl kainų ir nuolaidų, susitarimus, kuriais jai buvo siekiama sutrukdyti dalyvauti tam tikruose projektuose, ir vertikalius susitarimus dėl kainos tarp tam tikrų elektrotechnikos įrangos gamintojų ir FEG priklausančių didmenininkų.

6 Komisija, 1991 m. rugsėjo 16 d. FEG ir jos nariams išsiuntusi įspėjimo raštą (toliau – įspėjimo raštas) ir keletą prašymų pateikti informaciją bei jos tarnyboms ištyrus FEG narių tariamai vykdomus suderintuosius veiksmus, 1996 m. liepos 3 d. pateikė kaltinimus FEG ir septyniems jos nariams, tarp kurių buvo ir *Technische Unie BV* (toliau – TU). 1997 m. lapkričio 19 d. įvyko posėdis, kuriame dalyvavo visos įmonės, kurioms buvo pateikti kaltinimai, taip pat ir CEF.

7 1999 m. spalio 26 d. Komisija priėmė ginčijamą sprendimą, kuriame nusprendė, kad:

— FEG su NAVEG sudaryta sutartimi, taip pat suderintaisiais veiksmais su šiai asociacijai nepriklausančiais tiekėjais nustatydama kolektyvinę išimtinio tiekimo tvarką, skirtą sutrukdyti tiekimą FEG nepriklausančioms įmonėms, pažeidė EB 81 straipsnio 1 dalį (ginčijamo sprendimo 1 straipsnis),

— FEG, priimdama saistančius sprendimus dėl kainų nustatymo ir teikdama savo nariams rekomendacijas dėl neto ir bruto kainų bei suteikdama forumą, kuriame jie galėjo aptarti kainų ir nuolaidų klausimus, taip tiesiogiai ir netiesiogiai ribodama galimybę laisvai ir savarankiškai nustatyti pardavimo kainas, pažeidė EB 81 straipsnio 1 dalį (ginčijamo sprendimo 2 straipsnis),

— TU, dalyvaudama 1 ir 2 ginčijamo sprendimo straipsniuose nurodytuose pažeidimuose, pažeidė EB 81 straipsnio 1 dalį (šio sprendimo 3 straipsnis).

8 FEG ir TU už minėtus pažeidimus buvos skirtos atitinkamai 4,4 milijonų eurų ir 2,15 milijonų eurų dydžio baudos (ginčijamo sprendimo 5 straipsnio 1 ir 2 dalys).

9 Atsižvelgdama į ilgą procedūros trukmę (102 mėnesiai), Komisija savo iniciatyva nusprendė 100 000 eurų sumažinti baudos dydį. Ginčijamame sprendime šiuo klausimu sakoma:

„152) <...> Komisija pripažįsta, kad procedūra šioje byloje, kuri prasidėjo 1991 m., truko ilgai. To priežastys yra įvairios ir priklausė ir nuo Komisijos, ir nuo bylos šalių. Tiek, kiek dėl to kalta Komisija, ji pripažįsta savo kaltę.

153) Dėl to Komisija FEG baudą sumažina iki 4,4 milijonų (nuo 4,5 milijonų) eurų, o TU iki 2,15 milijonų (nuo 2,25 milijonų) eurų."

Ieškinys Pirmosios instancijos teisme ir skundžiamas sprendimas

10 2000 m. sausio 14 d. Pirmosios instancijos teismui pateiktu ieškinio pareiškimu (T-5/00) FEG pareiškė ieškinį, kuriame reikalavo panaikinti ginčijamą sprendimą, o nepatenkinus pirmojo reikalavimo, – panaikinti jo 5 straipsnio 1 dalį; nepatenkinus ir pastarojo reikalavimo, – sumažinti jai skirtą baudą iki 1000 eurų.

11 Tą pačią dieną Pirmosios instancijos teismui pateiktu ieškinio pareiškimu (T-6/00) TU pareiškė ieškinį su tokiais pat reikalavimais kaip ir FEG.

12 2000 m. spalio 16 d. Pirmosios instancijos teismo pirmininko nutartimi *CEF* buvo leista įstoti į bylą Komisijos pusėje.

13 FEG ir TU ieškiniai, kurie buvo sujungti, kad būtų bendrai vykdoma žodinė proceso dalis, skundžiamu sprendimu buvo atmesti. Iš kiekvienos ieškovės, atsižvelgiant į jų paduotus ieškinius bylose, priteistos jų pačių ir Komisijos bei pirmojoje instancijoje į bylą įstojusių šalių bylinėjimosi išlaidos.

Šalių reikalavimai Teisingumo Teisme

14 Savo apeliaciniame skunde FEG Teisingumo Teismo prašo:

— panaikinti skundžiamą sprendimą arba bent jau panaikinti jį tiek, kiek jis susijęs su byla T-5/00, ir priimti naują sprendimą, kuriuo visiškai arba iš dalies panaikinamas ginčijamas sprendimas, ar bent jau iš esmės sumažinti jai paskirtos baudos dydį,

— nepatenkinus pirmojo reikalavimo, panaikinti skundžiamą sprendimą arba bent jau panaikinti jį tiek, kiek jis susijęs su byla T-5/00, ir sugrąžinti ją Pirmosios instancijos teismui,

— priteisti iš Komisijos abiejų instancijų bylinėjimosi išlaidas.

15 Komisija Teisingumo Teismo prašo:

— atmesti visą ieškinį kaip nepriimtiną arba bent jau kaip nepagrįstą,

— priteisti iš FEG bylinėjimosi išlaidas.

Apeliacinio skundo pagrindai

16 Grįsdama savo apeliacinį skundą FEG nurodo septynis pagrindus, grindžiamus šiais pažeidimais:

— protingo termino principo, nes Pirmosios instancijos teismas nusprendė, kad dėl nepagrįstai ilgos administracinės procedūros trukmės nereikia panaikinti ginčijamo sprendimo,

— nekaltumo prezumpcijos principo ir motyvavimo pareigos tiek, kiek Pirmosios instancijos teismas nepripažino tam tikrų dokumentų, parengtų po to, kai buvo išsiųsti įspėjimo raštai, kaip kaltinimus paneigiančių įrodymų,

— EB 81 straipsnio 1 dalies ir motyvavimo pareigos tiek, kiek Pirmosios instancijos teismas nusprendė, kad Komisijos pateikti įrodymai dėl tariamos kolektyvinės išimtinio tiekimo tvarkos taikymo trukmės yra pagrįsti,

— EB 81 straipsnio 1 dalies ir motyvavimo pareigos tiek, kiek Pirmosios instancijos teismas neišnagrinėjo FEG argumentų dėl susitarimų dėl kainos arba juos neteisingai perteikė,

— motyvavimo pareigos tiek, kiek tai susiję su priskyrimu FEG tariamo kolektyvinės išimtinio tiekimo tvarkos taikymo išplėtimo tiekėjams, kurie nepriklausė NAVEG,

— 1962 m. vasario 6 d. Tarybos reglamento Nr. 17, Pirmojo reglamento, įgyvendinančio Sutarties (81) ir (82) straipsnius (OL 13, 1962, p. 204), 15 straipsnio 2 dalies arba proporcingumo principo skiriant baudas ir motyvavimo pareigos tiek, kiek Pirmosios instancijos atmetė FEG ir TU argumentus dėl pažeidimų trukmės,

— Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalies arba proporcingumo principo skiriant baudas ir motyvavimo pareigos tiek, kiek Pirmosios instancijos teismas nusprendė, kad FEG ir TU nenurodė jokių aplinkybių, kurios duotų pagrindą sumažinti baudą, nepaisant to, kad administracinė procedūra truko pernelyg ilgai.

Dėl apeliacinio skundo

Dėl pirmojo pagrindo, grindžiamo protingo termino principo pažeidimu

Šalių argumentai

17 FEG teigia, kad pagal bendrąjį Bendrijos teisės principą Komisija privalo laikytis protingų terminų priimdama sprendimus. Pirmosios instancijos teismas skundžiamo sprendimo 94 punkte nurodydamas, kad visi argumentai, grindžiami protingo termino principo pažeidimu, turi būti atmesti ir kad dėl nepagrįstai ilgos administracinės procedūros trukmės nereikia panaikinti ginčijamo sprendimo, šį principą pažeidė.

18 FEG teigia, kad pagal nusistovėjusią teismo praktiką reikia skirti tyrimo stadiją ir laikotarpį, trunkantį nuo kaltinimų pareiškimo ir Komisijos sprendimo priėmimo.

19 Dėl tyrimo stadijos Pirmosios instancijos teismas skundžiamo sprendimo 79 punkte klaidingai teigė, kad paprastas šios administracinės procedūros etapo ištęsimas pats savaime negali pažeisti teisės į gynybą, nes vykstant procedūrai, susijusiai su Bendrijos konkurencijos politika, suinteresuotieji asmenys nėra oficialiai apkaltinami iki tol, kol jie negauna pranešimo apie kaltinimus.

20 Be to, FEG ginčija Pirmosios instancijos teismo pateiktą Europos žmogaus teisių teismo teismo praktikos aiškinimą dėl protingo termino, numatyto 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje, skaičiavimo pradžios, kuris, anot Pirmosios instancijos teismo, pradedamas skaičiuoti „teismo nuomone, pradedamas skaičiuoti nuo asmens apkaltinimo“ (skundžiamo sprendimo 79 punktas).

21 FEG iš šios teismų praktikos daro priešingą išvadą nei Pirmosios instancijos teismas: kad protingo termino eiga prasidėjo nuo 1991 m. birželio mėn., kai Komisija jai atsiuntė pirmąjį prašymą pateikti informaciją ir informavo apie šį klausimą paskatinusį CEF skundo, kuris buvo pridėtas prie šio prašymo, turinį, arba vėliausiai nuo 1991 m. rugsėjo 16 d. – Komisijos įspėjamojo rašto datos.

22 Be to, FEG teigia, kad iš skundžiamo sprendimo 87 punkto išplaukia, kad Pirmosios instancijos teismas nesuprato, kokio pobūdžio sunkumų sukėlė pernelyg ilga procedūros trukmė. Ji nurodo, kad esant tokiai ilgai procedūrai neįmanoma susisiekti su susijusiais asmenims, kurie galėtų pateikti paaiškinimų dėl šioje byloje

nagrinėjamų įmonių valdybų susirinkimų protokolų ir kitų dokumentų dalių, nes vyko didelė valdybų ir administracijos personalo kaita. Šiuo atveju nekalbama, kaip klaidingai teigė Pirmosios instancijos teismas minėtame 87 punkte, apie rašytinių įrodymų praradimą.

23 Be to, FEG pastebi, kad dauguma faktų vyko taip seniai, kad nė vienas iš tiesiogiai susijusių asmenų jų neprisimena pakankamai tiksliai, todėl yra labai sunku arba beveik neįmanoma veiksmingai gintis.

24 Galiausiai FEG teigia, kad Pirmosios instancijos teismas nepagrįstai visiškai neatsižvelgė į jos interesą, jog procedūra būtų kuo greičiau užbaigta, nes šis ginčas kėlė pavojų pačiam asociacijos egzistavimui. Nuo ginčijamo sprendimo priėmimo FEG negalėjo vykdyti jokios veiklos ir jos narių skaičius nuo 60 sumažėjo iki 19.

25 Komisija teigia, kad pirmasis pagrindas yra grindžiamas klaidingu skundžiamo sprendimo 79 punkto supratimu, nes jis turi būti skaitomas kartu su prieš jį einančiais 77 ir 78 punktais.

26 Komisijos teigimu, Pirmosios instancijos teismas skundžiamo sprendimo 77 punkte nusprendė, kad pirmoji administracinės procedūros dalis buvo pernelyg ilga. Taigi Pirmosios instancijos teismas vertindamas, ar trukmė buvo protinga, atsižvelgė į pirmąją procedūros dalį, kuri truko nuo pirmųjų joje atliktų veiksmų iki ginčijamo sprendimo priėmimo.

27 Komisija teigia, kad Pirmosios instancijos teismas nuspręsdamas, jog tiek pirma, tiek antra procedūros dalys užtruko pernelyg ilgai, ir vėliau aiškindamasis, ar toks protingo termino pažeidimas pažeidė FEG teises į gynybą, veikė pagal Teisingumo Teismo praktiką, kuri numato, kad pernelyg ilga įvairių tyrimo stadijų trukmė automatiškai nereiškia protingo termino principo pažeidimo. Tam reikėtų, kad suinteresuotosios įmonės įrodytų, jog dėl šios pernelyg ilgos trukmės buvo pažeistos jų teisės į gynybą (2002 m. spalio 15 d. Sprendimas *Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. prieš Komisiją*, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P ir C-254/99 P, Rink. p. I-8375, 173–178 punktai).

28 Šioje byloje, Komisijos teigimu, FEG nepateikė įtikinamų savo teiginio, kad dėl pernelyg ilgos administracinės procedūros trukmės buvo pažeistos jos teisės į gynybą, įrodymų. Komisija, siekdama įrodyti, kad Pirmosios instancijos teismas, nagrinėdamas, ar jo nustatyta per ilga administracinės procedūros trukmė padarė žalos, šiuo konkrečiu atveju – FEG teisei į gynybą, išnagrinėjo ir pirmą, ir antrą šios procedūros dalį, atkreipia dėmesį į 87–92 skundžiamo sprendimo punktus. Pirmosios instancijos teismas vieną po kitos atmetė FEG, grindžiant jos teisės į gynybą pažeidimą, nurodytas aplinkybes ir šis atmetimas buvo grindžiamas arba tiksliomis teisinėmis arba faktinėmis išvadomis, kurios negali būti nagrinėjamos apeliaciniame procese.

29 Komentuodama FEG priekaištą Pirmosios instancijos teismui, kad šis neatsižvelgęs į dėl pernelyg ilgos administracinės procedūros trukmės kilusias kaltinimus paneigiančių įrodymų surinkimo problemas, Komisija grįžta prie skundžiamo sprendimo 87 punkto, kuriame primenama, kad pagal bendrąją atsargumo pareigą įmonės turi pasirūpinti, kad jų buhalterijoje ir archyvuose būtų išsaugota informacija apie visas su jų veikla susijusias aplinkybes – ši pareiga *a fortiori* kyla tuomet, kai įmonė gauna prašymą pateikti informaciją arba įspėjamąjį raštą.

30 Dėl FEG suinteresuotumo, kad procedūra vyktų kuo greičiau, Komisija nurodo skundžiamo sprendimo 80 punktą, kuriame Pirmosios instancijos teismas aiškiai patvirtina, kad nuo tada, kai įmonė gauna pranešimą apie kaltinimus, ji turi konkretų interesą, kad šį procedūros etapą Komisija vykdytų ypač rūpestingai, tačiau nepažeisdama teisės į gynybą. Komisija teigia, kad Pirmosios instancijos teismas būtent iš tokių pozicijų vertino, ar protingos procedūros trukmės viršijamas padarė žalos FEG gynybai.

31 Komisija teigia, kad pirmasis pagrindas yra aiškiai nepriimtinas tiek, kiek jame ginčijamas Pirmosios instancijos teismo atliktas faktų vertinimas sprendžiant, ar protingo termino nesilaikymas sutrukdė FEG pasirengti gynybai, ir kad jis yra akivaizdžiai nepagrįstas, nes grindžiamas klaidingu skundžiamo sprendimo supratimu.

32 CEF, atsakydama į jai nusiųstą apeliacinį skundą, teigia, kad pirmasis FEG apeliacinio skundo pagrindas yra grindžiamas klaidingu skundžiamo sprendimo supratimu. Vertindamas protingą terminą Pirmosios instancijos teismas pagrįstai nagrinėjo laikotarpį, pasidedantį nuo tada, kai buvo pateiktas prašymas pateikti informaciją, t. y. 1991 m. liepos 25 dieną.

33 Kiek tai susiję su protingu terminu ir teisės į gynybą pažeidimu, CEF nurodo 1998 m. gruodžio 17 d. Sprendimo *Baustahlgewebe prieš Komisiją* (C-185/95 P, Rink. p. I-8417) 49 punktą, norėdama pagrįsti, kad Pirmosios instancijos teismas netaikė klaidingos teisinės sampratos nuspręsdamas, jog nors pirmoji administracinės procedūros dalis ir truko pernelyg ilgai, protingo termino principas nebuvo pažeistas, nes nebuvo pateikta įrodymų dėl teisės į gynybą pažeidimo.,

34 Visais atvejais CEF mano, kad šiuo atveju Pirmosios instancijos teismas nustatė faktus, kurių Teisingumo Teismas negali iš naujo tirti. Todėl pirmasis apeliacinio skundo pagrindas turi būti atmestas kaip nepriimtinas arba bent jau nepagrįstas.

Teisingumo Teismo vertinimas

35 Protingo termino laikymasis, vykdant administracines procedūras konkurencijos politikos srityje, yra bendrasis Bendrijos teisės principas, kurį užtikrina Bendrijos teismai (1997 m. kovo 18 d. Sprendimas *Guérin automobiles prieš Komisiją*, C-282/95 P, Rink. p. I-1503, 36 ir 37 punktai ir minėto sprendimo *Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. prieš Komisiją* 167–171 punktai).

36 Reikia patikrinti, ar atmesdamas argumentus, kad Komisija tariamai pažeidė šį principą, Pirmosios instancijos teismas nepadarė teisės klaidos.

37 Priešingai nei teigia FEG, Pirmosios instancijos teismas, taikydamas protingo termino principą, išskyrė dvi administracinės procedūros stadijas, t. y. tyrimo stadiją prieš pateikiant pranešimą apie kaltinimus ir likusią administracinės procedūros dalį (skundžiamo sprendimo 78 punktas).

38 Toks analizės būdas visiškai atitinka Teisingumo Teismo praktiką. Taip minėto sprendimo *Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. prieš Komisiją* 181–183 punktuose Teisingumo Teismas, be kita ko, nusprendė, kad nagrinėjant administracinę procedūrą gali tekti nagrinėti du vieną po kito einančius laikotarpius, kurių

kiekvienam taikoma individuali vidinė logika. Pirmasis laikotarpis truko iki pranešimo apie kaltinimus ir prasidėjo nuo tada, kai Komisija, naudodamasi Bendrijos teisės aktų leidėjo jai suteiktais įgaliojimais, ėmėsi priemonių, kurias galima suprasti kaip priekaištą padarius pažeidimą, ir leido suformuoti poziciją, kurios jis laikėsi po to vykusioje procedūroje. Antrasis laikotarpis truko nuo pranešimo apie kaltinimus iki galutinio sprendimo priėmimo. Jo tikslas yra leisti Komisijai galutinai nuspręsti dėl pažeidimo, kuriuo kaltinama įmonė.

39 Atskyręs dvi administracinės procedūros stadijas Pirmosios instancijos teismas ištyrė, ar kiekviena iš jų netruko per ilgai.

40 Dėl pirmosios stadijos Pirmosios instancijos teismas skundžiamo sprendimo 76 punkte nusprendė, kad tarp įspėjamojo rašto FEG išsiuntimo 1991 m. rugsėjo 16 d. ir 1994 m. gruodžio 8 d. atliktų patikrinimų praėjo nemažai laiko. Pirmosios instancijos teismas pripažino, kad šis laikotarpis buvo pernelyg ilgas ir taip ilgai truko dėl Komisijos neveikimo.

41 Dėl administracinės procedūros antrosios stadijos Pirmosios instancijos teismas skundžiamo sprendimo 85 punkte nurodė, kad tarp šalių argumentų išklausymo ir ginčijamo sprendimo priėmimo praėjo maždaug 23 mėnesiai – tai yra ilgas laikotarpis ir atsakomybės už jo ilgą trukmę negalima priskirti nei FEG, nei TU. Iš to Pirmosios instancijos teismas daro išvadą, kad Komisija viršijo paprastai sprendimui priimti reikalingą terminą.

42 Kadangi vien nustatymo, kad procedūra truko pernelyg ilgai ir už tai nei FEG, nei TU nėra atsakingos, nepakanka pripažinti protingo termino principo pažeidimo, Pirmosios instancijos teismas atkreipė dėmesį į šios ilgos procedūros trukmės įtaką

FEG teisei į gynybą. Toks požiūris buvo grindžiamas skundžiamo sprendimo 74 punktu, kuriame Pirmosios instancijos teismas nusprendė, kad protingo termino viršijimas gali būti pagrindas panaikinti sprendimą, kuriuo nustatomas pažeidimas, tik tuomet, jei įrodoma, kad šio principo pažeidimas pažeidė suinteresuotųjų įmonių teises į gynybą. Pirmosios instancijos teismo teigimu, jei neįvykdoma ši sąlyga, pareigos priimti sprendimą per protingą terminą nesilaikymas neturi įtakos administracinės procedūros pagal Reglamentą Nr. 17 teisėtumui.

43 Siekiant nustatyti, ar buvo pažeistas protingo termino principas, šio kriterijaus naudojimas yra visiškai teisėtas. Iš tiesų minėto sprendimo *Baustahlgewebe prieš Komisiją* 49 punkte Teisingumo Teismas, vertindamas Pirmosios instancijos teismo atliktą procedūros trukmės įvertinimą, nusprendė, kad esant įrodymų, jog procedūros trukmė turėjo poveikį ginčui išspręsti, skundžiamas sprendimas gali būti panaikintas. To paties požiūrio laikėsi ir Pirmosios instancijos teismas nuspręsdamas, kad dėl pernelyg ilgos Komisijos procedūros ginčijamą sprendimą reikėtų panaikinti, jei buvo pažeistos FEG teisės į gynybą – ši prielaida būtinai apima ir galimą poveikį ginčui išspręsti.

44 Šiomis aplinkybėmis reikia įvertinti Pirmosios instancijos teismo analizę dėl tariamo FEG teisės į gynybą pažeidimo.

45 Iš skundžiamo sprendimo aišku, kad ši analizė apsiriboja tyrimu, kokią įtaką pernelyg ilga antros administracinės procedūros stadijos trukmė turėjo FEG teisei į gynybą. Be kita ko, Pirmosios instancijos teismas šio sprendimo 93 punkte nusprendė, kad nepagrįstai ilga administracinės procedūros trukmė neturėjo įtakos FEG ir TU teisei į gynybą.

46 Apie prieš pranešimą apie kaltinimus vykusią tyrimo stadiją Pirmosios instancijos teismas 79 skundžiamo sprendimo punkte nurodo, kad vien šios administracinės procedūros stadijos ištęsimas pats savaime negalėjo pažeisti teisės į gynybą, nes FEG ir TU kaltinimai oficialiai nebuvo pareikšti, kol jos gavo pranešimus apie kaltinimus.

47 Ši išvada teisinga tiek, kiek Pirmosios instancijos teismas nusprendė, kad FEG ir TU oficialiai buvo informuotos apie kaltinimus, kuriuos Komisija joms pareiškė atlikusi savo tyrimą, tik po to, kai joms buvo išsiųstas pranešimas apie kaltinimus. Toks Pirmosios instancijos teismo argumentavimas grindžiamas mintimi, kad suinteresuotosios įmonės gali visiškai pasinaudoti savo teise į gynybą tik antros administracinės procedūros stadijos metu, o ne prieš pranešant apie kaltinimus, nes pastarosios stadijos metu Komisija dar nėra pateikusi priekaištų dėl nustatytų tariamų pažeidimų.

48 Visais atvejais skundžiamo sprendimo 79 punkte išdėstytuose Pirmosios instancijos teismo argumentuose neatsižvelgiama į galimybę, kad pernelyg ilgai vykstanti tyrimo stadija galėjo turėti įtakos FEG įgyvendinti savo teises į gynybą vykdant administracinės procedūros antrąją stadiją, t. y. po pranešimo apie kaltinimus išsiuntimo.

49 Pernelyg ilga pirmosios administracinės procedūros stadijos trukmė gali turėti įtakos suinteresuotųjų įmonių teisės į gynybą įgyvendinimui ateityje, be kita ko, sumažindama antroje procedūros stadijoje įgyvendinamos teisės į gynybą efektyvumą. Iš tiesų, kaip savo išvadų 149 punkte pastebi generalinė advokatė, kuo daugiau laiko praeina tarp tokios tyrimo priemonės, kokia šiuo atveju yra įspėjamojo rašto išsiuntimas, ir pranešimo apie kaltinimus, juo didesnė tikimybė, kad nebus galima arba bus labai sunku surinkti kaltinimus paneigiančių įrodymų, ypač kiek tai susiję

su kaltinimus galinčiais paneigti liudininkais, visų pirma dėl to, kad gali pasikeisti suinteresuotųjų įmonių valdymo organų nariai ir kitas personalas. Nagrinėdamas protingo termino principą Pirmosios instancijos teismas nepakankamai atsižvelgė į šio principo įgyvendinimo aspektą.

50 Teisės į gynybą gerbimas – esminis principas, kurio svarba dažnai pabrėžiama Teisingumo Teismo praktikoje (žr., visų pirma, 1983 m. lapkričio 9 d. Sprendimo *Michelin prieš Komisiją*, 322/81, Rink. p. 3461, 7 punktą), – yra nepaprastai svarbus tokiose procedūrose, kokia nagrinėjama šioje byloje; labai svarbu išvengti nepataisomo šios teisės pažeidimo dėl pernelyg ilgos tyrimo stadijos trukmės ir to, kad ši ilga trukmė nesudarytų kliūčių surinkti įrodymus, paneigiančius atsakomybę užtraukiantį suinteresuotųjų įmonių elgesį. Dėl šių priežasčių tyrimus, ar nėra galimų šios teisės apribojimų, reikia atlikti ne tik dėl stadijos, kurioje šia teise naudojamasi plačiausiai, t. y. antrosios administracinės procedūros stadijos. Reikia įvertinti, ar visoje šioje procedūroje per visą jos laikotarpį nebuvo galimo teisės į gynybą pažeidimo.

51 Todėl Pirmosios instancijos teismas, skundžiamame sprendime apribojęs tariamo teisės į gynybą pažeidimo nagrinėjimą tik pernelyg ilgai trukusia antros administracinės procedūros stadija, padarė teisės klaidą. Jis neišnagrinėjo, ar pernelyg ilga visos administracinės procedūros trukmė (įskaitant ir prieš pranešimą apie kaltinimus buvusią stadiją), dėl kurios kalta Komisija, galėjo turėti įtakos *TU* ir FEG galimybei gintis ateityje ir, visų pirma, ar galėjo taip susilpninti jų galimybes gintis, kad tai turėjo lemiamos įtakos.

52 Iš to darytina išvada, kad pirmasis FEG apeliacinio skundo pagrindas yra pagrįstas tiek, kiek jis grindžiamas teisės klaida taikant protingo termino principą. Todėl skundžiamą sprendimą reikia iš dalies panaikinti tiek, kiek jame buvo nuspręsta, jog pirmosios administracinės procedūros stadijos pratęsimas pats savaime negalėjo pažeisti FEG teisės į gynybą.

53 Pagal Teisingumo Teismo statuto 61 straipsnio pirmąją pastraipą, jei apeliacinis skundas pagrįstas, Teisingumo Teismas panaikina Pirmosios instancijos teismo sprendimą. Teisingumo Teismas gali pats paskelbti galutinį sprendimą, jei toje bylos stadijoje tai galima daryti, arba grąžinti bylą Pirmosios instancijos teismui.

54 Šioje byloje, kadangi tariamas teisės į gynybą pažeidimas dėl pernelyg ilgai trukusios administracinės procedūros buvo išnagrinėtas pirmojoje instancijoje ir FEG turėjo galimybę išdėstyti savo argumentus šiuo klausimu, Teisingumo Teismas gali išspręsti bylą iš esmės.

55 Savo ieškinyje Pirmosios instancijos teismui FEG teigia, kad dėl protingo termino pažeidimo buvo pažeistos teisės į gynybą. Iš tiesų dėl prabėgusio laiko jai tapo vis sunkiau gauti informacijos, susijusios su Komisijos pareikštais kaltinimais. Didžioji dalis asmenų, kurie Komisijos nagrinėjamu laikotarpiu ėjo pareigas FEG valdymo organuose, jau daug metų neina jokių pareigų šioje organizacijoje, dalis buvusių vadovų yra išėję į pensiją arba dirba užsienyje, dėl to su jais negalima susisiekti bei gauti tikslinamosios informacijos.

56 Šiuo klausimu pastebėtina, kad FEG nurodyti argumentai dėl tariamo teisės į gynybą pažeidimo yra abstraktūs ir nekonkretūs. Norėdama įrodyti teisės į gynybą pažeidimą FEG privalėjo įrodyti, kad pranešimo apie kaltinimus dieną, t. y. 1996 m. liepos 3 d., jos galimybės atsikirsti į Komisijos kaltinimus buvo apribotos dėl to, kad pirmoji administracinės procedūros stadija truko nepagrįstai ilgai.

57 Šiuo atveju savo ieškinyje Pirmosios instancijos teismui FEG nepatikslino, kokių šioje asociacijose dirbusių asmenų išvykimas jai sutrukdė gauti paaiškinimus apie įvykius, dėl kurių Komisija pareiškė savo pastabas.

58 Be to, FEG nenurodo nei šių asmenų išvykimo datos, nei kokio pobūdžio duomenys ir tikslinamoji informacija buvo būtini jos gynybai, nei juolab aplinkybių, dėl kurių tie asmenys negalėjo duoti parodymų, ir be kurių ji neturėjo galimybės veiksmingai įgyvendinti savo teisės į gynybą.

59 Iš bendro pobūdžio argumentų negalima nustatyti, kad teisės į gynybą iš tiesų buvo pažeistos, nes norint nustatyti tokį pažeidimą reikia išnagrinėti konkrečias kiekvienos bylos aplinkybes.

60 Iš to, kas pasakyta pirmiau, reikia daryti išvadą, kad FEG argumentai dėl teisės į gynybą pažeidimo nėra pagrįsti įtikinamais įrodymais, iš kurių būtų matyti, jog šios teisės buvo pažeistos dėl to, kad administracinės procedūros stadija, vykusi iki pranešimo apie kaltinimus, truko pernelyg ilgai, ir kad pranešimo apie kaltinimus pateikimo dieną jos galimybės veiksmingai gintis jau buvo pažeistos.

61 Todėl Pirmosios instancijos teismui FEG paduoto ieškinio pagrindas, grindžiamas protingo termino pažeidimu, yra nepagrįstas ir turi būti atmestas.

62 Taigi reikia atmesti ir šiuo pagrindu grindžiamą apeliacinio skundo Teisingumo Teismui pagrindą.

Dėl antrojo apeliacinio skundo pagrindo, grindžiamo tariamu kaltinimus paneigiančio įrodymo, kuris yra vėlesnis už įspėjamąjį raštą, atmetimu

Šalių argumentai

63 FEG kritikuoja tariamą vidinį Pirmosios instancijos teismo vertinimo prieštaravimą dėl to, kad vertinant protingą administracinės procedūros trukmę nebuvo atsižvelgta į stadiją iki išsiunčiant pranešimą apie kaltinimus, nes, anot Pirmosios instancijos teismo, ši asociacija buvo apkaltinta tik nuo šio pranešimo išsiuntimo, nors Pirmosios instancijos teismas atmetė per tą laikotarpį atsiradusius kaltinimus paneigiančius įrodymus, ir tai leidžia manyti, kad FEG dėl savo veiksmų buvo apkaltinta nuo pirmosios administracinės procedūros stadijos pradžios.

64 Iš skundžiamo sprendimo 196 ir 208 punktų matyti, kad Pirmosios instancijos teismas visiškai nekreipė dėmesio į kaltinimus paneigiančius įrodymus, atsiradusius po pirmųjų prašymų pateikti informaciją, šiuo atveju į 1991 m. gegužės 22 d. ir rugpjūčio 14 d. *Spaanderman Licht*, įmonės, NAVEG narės, raštus, kurie verčia suabejoti Komisijos išvadų dėl kolektyvinės išimtinio tiekimo tvarkos egzistavimo teisingumu ir kurie galėjo paneigti jos kaltinimus FEG.

65 FEG teigia, kad tai, jog Pirmosios instancijos teismas atmetė šį kaltinimus paneigiantį įrodymą, atsiradusį pradėjus procedūrą, nenurodydamas jokio paaiškinimo, išskyrus šio įrodymo pateikimo datą, yra rimtas skundžiamo sprendimo motyvavimo pažeidimas, kuris pažeidžia ir nekaltumo prezumpcijos principą.

66 Komisija teigia, kad šis pagrindas yra nepriimtinas, nes FEG juo nori pasiekti, kad Teisingumo Teismas apeliacinio proceso metu iš naujo faktiškai įvertintų byloje esančius įrodymus, nors tai jau yra padaręs Pirmosios instancijos teismas.

67 Subsidiariai Komisija teigia, kad antrasis FEG apeliacinio skundo pagrindas yra nepagrįstas. Pirmosios instancijos teismas atitinkamai skundžiamo sprendimo 208 ir 196 straipsniuose pakankamai motyvuotai išdėstė, kodėl šie raštai nėra įtikinantys.

Teisingumo Teismo vertinimas

— Preliminarios pastabos

68 Reikia priminti, kokios yra Teisingumo Teismo apeliacinio proceso metu vykdomos teisminės priežiūros ribos.

69 Iš EB 225 straipsnio ir Teisingumo Teismo statuto 58 straipsnio pirmosios pastraipos matyti, kad tik Pirmosios instancijos teismas yra kompetentingas, pirma, nustatyti faktines aplinkybes, išskyrus atvejus, kai jo išvados iš esmės neatitinka jam pateiktų bylos dokumentų, ir, antra, vertinti šias faktines aplinkybes. Pirmosios instancijos teismui konstatavus ar įvertinus faktines aplinkybes, pagal EB 225 straipsnį Teisingumo Teismas yra kompetentingas patikrinti šių faktinių aplinkybių teisinę kvalifikaciją ir teisines išvadas, kurias Pirmosios instancijos teismas padarė jomis remdamasis (žr. sprendimo *Baustahlgewebe prieš Komisiją* 23 punktą ir 2006 m. balandžio 6 d. Sprendimo *General Motors prieš Komisiją*, C-551/03 P, Rink. p. I-3173, 51 punktą).

70 Todėl Teisingumo Teismas nėra kompetentingas nei patvirtinti faktinių aplinkybių, nei iš esmės nagrinėti įrodymų, kuriais Pirmosios instancijos teismas grindė šias faktines aplinkybes. Iš tikrųjų, jeigu šie įrodymai buvo gauti teisėtai, buvo laikytasi proceso taisyklių, taikomų įrodinėjimo pareigai ir įrodymo administravimo srityje, tik Pirmosios instancijos teismas sprendžia dėl jam pateiktų įrodymų vertės. Šis

vertinimas, išskyrus šių įrodymų iškraipymo atvejį, nėra pats savaime teisės klausimas, kurį turi nagrinėti Teisingumo Teismas (minėtų sprendimų *Baustahlgewebe prieš Komisiją* 24 punktas ir *General Motors prieš Komisiją* 52 punktas).

71 Be to, primintina, kad klausimas, ar Pirmosios instancijos teismo sprendimo motyvavimas yra prieštaringas, ar nepakankamas, yra teisės klausimas ir gali būti keliamas paduodant apeliacinį skundą (1998 m. gegužės 7 d. Sprendimo *Somaco prieš Komisiją*, C-401/96 P, Rink. p. I-2587, 53 punktas ir 2001 m. gruodžio 13 d. Sprendimo *Cubero Vermurie prieš Komisiją*, C-446/00 P, Rink. p. I-10315, 20 punktas).

72 Dėl motyvavimo pareigos iš nusistovėjusios teismo praktikos aišku, kad ji neįpareigoja Pirmosios instancijos teismo parengti detalaus atsakymo į kiekvieną bylos šalių pateiktą argumentą. Motyvavimas gali būti numanomas su sąlyga, kad iš jo suinteresuotieji asmenys galėtų suprasti, dėl ko buvo imtasi tokių priemonių, o kompetentingas teismas turėtų pakankamai įrodymų vykdyti jam pavestą kontrolę (šia prasme žr. 2004 m. sausio 7 d. Sprendimo *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją*, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P et C-219/00 P, Rink. p. I-123, 372 punktą).

— Antrojo apeliacinio skundo pagrindo analizė

73 Tiek, kiek savo antruoju pagrindu FEG siekia įrodyti, kad skundžiamo sprendimo motyvavimas dėl tam tikrų dokumentų nepriėmimo kaip įrodymų yra nepakankamas ar net prieštaringas, šis pagrindas yra priimtinas.

74 Savo ieškiniuose Pirmosios instancijos teismui FEG ir TU ginčijo Komisijos ginčijame sprendime nurodytas aplinkybes, kurios buvo pateiktos kaip džentelmeniško susitarimo tarp NAVEG ir FEG dėl tiekimo pastarosios nariams įgyvendinimo pavyzdžiai (toliau – džentelmeniškas susitarimas). Šiomis aplinkybėmis buvo remiamasi dviem įmonės *Spaanderman Licht* raštais.

75 Pirmosios instancijos teismas skundžiamo sprendimo 196 ir 208 punktuose ištyrė jų įrodomąją vertę.

76 Dėl 1991 m. rugpjūčio 14 d. rašto Pirmosios instancijos teismas minėtame 196 punkte įvertino šio rašto įrodomąją vertę atsižvelgdamas į jo rengimo aplinkybes. Pirma, jis nurodė, kad šis raštas buvo skirtas NAVEG atsakant į pastarosios prieš dvi dienas užduotą klausimą. Taigi būtent NAVEG ėmėsi iniciatyvos paklausti *Spaanderman Licht* apie motyvus, dėl kurių pastaroji atsisakė tiekti prekes CEF. Antra, Pirmosios instancijos teismas nurodė, kad šis raštas buvo parašytas po 1991 liepos 25 d. Komisijos FEG ir TU adresuotų prašymų pateikti informaciją, todėl jis nebuvo įtikinantis.

77 Dėl 1991 m. gegužės 22 d. *Spaanderman Licht* rašto CEF Pirmosios instancijos teismas nusprendė, kad jis buvo skirtas nurodyti, jog *Spaanderman Licht* neketino plėsti savo platintojų tinklo. Pirmosios instancijos teismas taip pat nurodė, kad šis raštas buvo parengtas jau Komisijai pradėjus tyrimą.

78 Taigi iš skundžiamo sprendimo 196 ir 208 punktų išplaukia, kad Pirmosios instancijos teismas pakankamai motyvavo, kodėl šie raštai nėra įtikinami ir jų nepriėmė kaip kaltinimus paneigiančių įrodymų.

79 Dėl FEG nurodomo tariamo skundžiamo sprendimo prieštaringumo reikia pastebėti, kad, kaip savo išvados 27 punkte pažymėjo generalinė advokatė, atsižvelgiant į tai, jog tarp įvertinimo dėl administracinės procedūros trukmės protingumo ir Pirmosios instancijos teismui pateiktų dokumentų įrodomosios vertės nėra jokio loginio ryšio, šiame sprendime nėra jokios prieštaros.

80 Be to, Pirmosios instancijos teismui šalių pateiktų aplinkybių kaip įrodymų įrodomoji vertė, kurią priklauso vertinti tik šiam teismui, nebūtinai priklauso nuo administracinės procedūros, per kurią jos buvo parengtos, stadijos. Kaip savo išvados 28 punkte nurodo generalinė advokatė, jų įrodomoji vertė turi būti patikrinta įvertinant visas konkrečias bylos aplinkybes. Taip iš skundžiamo sprendimo 196 ir 208 punktų tampa aišku, kad tas faktas, jog Komisija jau buvo pradėjusi savo tyrimą, nėra vienintelė aplinkybė, dėl kurios Pirmosios instancijos teismas atmetė, be kita ko, 1991 m. rugpjūčio 14 d. ir gegužės 22 d. *Spaanderman Licht* raštus kaip negalinčius paneigti Komisijos pateiktų įrodymų apie džentelmeniško susitarimo įgyvendinimą. Todėl šių 196 ir 208 punktų negalima aiškinti taip, kad dokumentai, parengti Komisijai pradėjus tyrimą, neturi jokios įrodomosios vertės.

81 Atsižvelgiant į tai, kad išdėstyta pirmiau, antrąjį apeliacinio skundo pagrindą reikia atmesti kaip nepagrįstą.

Dėl trečiojo pagrindo, grindžiamo Pirmosios instancijos teismo atliktu Komisijos pateiktų įrodymų dėl kolektyvinės išimtinio tiekimo tvarkos taikymo trukmės

Šalių argumentai

82 Trečiajame pagrinde FEG kritikuoja Pirmosios instancijos teismo atliktą įrodymų analizę, kuriais Komisija grindė savo išvadas dėl pagrindinio EB 81 straipsnio 1 dalies

pažeidimo, kuriuo kaltinama FEG, t. y. kolektyvinės išimtinio tiekimo tvarkos, nuo 1986 m. kovo 11 d. iki 1994 m. vasario 25 d. reglamentavusios FEG ir NAVEG santykius. Šie įrodymai tokie paviršutiniai ir netiesioginiai, kad jų negalima laikyti teisėtais ir įtikinamais tęstinio pažeidimo įrodymais.

83 FEG pirmiausiai nurodo skundžiamo sprendimo 141 punktą, kuriame Pirmosios instancijos teismas nusprendė, kad Komisija savo įvertinimą grindė „bendru visų įrodymų ir požymių įvertinimu". Ji mano, kad šiuo atveju buvo pasirinktas netinkamas įrodymų administravimo pagrindas ir kad turėjo būti pateikti teisiniai ir įtikinami padaryto pažeidimo bei jo trukmės įrodymai, o ne „požymiai".

84 Be to, FEG priekaištauja Pirmosios instancijos teismui, kad jis neatsižvelgė į tai, jog Komisija savo argumentuose nepateikė nė menkiausio tokios išimtinio tiekimo tvarkos egzistavimo nuo 1986 m. kovo 12 d. iki 1989 m. vasario 12 d. ir nuo 1991 m. lapkričio 18 d. iki 1994 m. vasario 25 dienos.

85 FEG kritikuoja skundžiamo sprendimo 411 punktą, kuriame Pirmosios instancijos teismas priėjo jai nepalankią išvadą, kad „Komisija pateikė tęstinio pažeidimo nuo 1986 m. iki 1994 m. buvimo įrodymus". Vienintelis to pagrindimas yra nurodytas šio sprendimo 406 punkte, kur Pirmosios instancijos teismas dėl pažeidimų, kuriais kaltinama *TU*, teigia, kad „dėl savo pobūdžio (jie) yra tęstiniai". FEG kritikuoja šiuos argumentus teigdama, kad jie nepagrindžia motyvavimo pareigos.

86 Komisija mano, kad trečiasis pagrindas yra nepriimtinas tiek, kiek jame prašoma Teisingumo Teismo iš naujo išnagrinėti Pirmosios instancijos teismo nagrinėtus ir atmestus argumentus bei pagrindus.

87 Subsidiariai Komisija teigia, kad šitas pagrindas yra nepagrįstas. Dėl FEG priekaišto Pirmosios instancijos teismui, kad šis naudojo teisiškai neteisingus kriterijus, kai rėmėsi „požymiais“, Komisija teigia, kad tokio kriterijaus naudojimui Teisingumo Teismas pritarė minėto Sprendimo *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją* 57 punkte.

88 Kalbėdama apie tariamą įrodymų dėl kolektyvinės išimtinio tiekimo tvarkos buvimą tam tikrais laikotarpiais, Komisija nesutinka su tokia skundžiamo sprendimo interpretacija ir nurodo, kad Pirmosios instancijos teismas nusprendė, jog šis pažeidimas turėjo būti laikomas „tęstiniu pažeidimu“ (žr. skundžiamo sprendimo 90, 406 ir 411 punktus).

89 Komisija mano, priešingai nei teigia FEG, kad nuspręsdamas dėl kolektyvinės išimtinio tiekimo tvarkos Pirmosios instancijos teismas rėmėsi ne vien „tęstiniu“ pažeidimo pobūdžiu. Ji nurodo skundžiamo sprendimo 192 ir 408 punktus, kur Pirmosios instancijos teismas nurodė konkrečius įrodymus, kuriais rėmėsi nustatydamas pažeidimą.

Teisingumo Teismo vertinimas

90 Savo trečiajame pagrinde FEG iš esmės ginčija Pirmosios instancijos teismo naudotus teisinius kriterijus vertinant Komisijos pateiktus įrodymus, kuriais ji grindė savo išvadą dėl EB 81 straipsnio 1 dalies pažeidimo trukmės. Be to, FEG mano, kad skundžiamas sprendimas nėra pakankamai motyvuotas tiek, kiek jame nusprendžiama dėl kolektyvinės išimtinio tiekimo tvarkos tęstinio pobūdžio. Šiuo požiūriu trečiasis pagrindas kelia teisės klausimų, kuriuos Teisingumo Teismas gali nagrinėti apeliaciniame procese, ir todėl jis yra priimtinas.

91 Kadangi FEG ir TU nepripažino džentelmeniško susitarimo egzistavimo, Pirmosios instancijos teismas skundžiamo sprendimo 141 punkte nusprendė, kad reikia įvertinti, ar Komisija, pripažindama, kad buvo įrodymų, jog džentelmeniškas susitarimas egzistavo nuo 1986 m. kovo 11 d., įvykdė jai priklausančią įrodinėjimo pareigą. Pirmosios instancijos teismas nurodė, kad šis vertinimas buvo grindžiamas bendru visų susijusių įrodymų ir požymių įvertinimu.

92 Išnagrinėjęs šio džentelmeniško susitarimo atsiradimą ir įgyvendinimą Pirmosios instancijos teismas skundžiamo sprendimo 210 punkte nurodė, kad po bendro įvertinimo FEG ir TU nepavyko nuginčyti Komisijos ginčijamame sprendime įtikinamai, objektyviai ir nuosekliai išdėstytų požymių.

93 Reikšdama šį apeliacinį skundą FEH ginčija nuorodą į „požymius“ kaip į kolektyvinės išimtinio tiekimo tvarkos egzistavimo įrodymą.

94 Šio argumento negalima priimti. Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad dažniausiai konkurenciją pažeidžiančių veiksmų arba susitarimo egzistavimas turi būti numanomas iš tam tikrų sutapimų ir požymių, kurie, įvertinti kartu ir nesant kito nuoseklaus paaiškinimo, gali būti konkurencijos taisyklių pažeidimo įrodymas (minėto sprendimo *Aalborg Portland* ir kt. *prieš Komisiją* 57 punktas).

95 Kaip savo išvadų 38 punkte nurodo generalinė advokatė, iš tokių požymių ir sutapimų galima nustatyti ne tik konkurenciją pažeidžiančių veiksmų ir susitarimų buvimą, bet ir konkurenciją pažeidžiančių veiksmų trukmę bei pažeidžiant konkurencijos taisykles sudaryto susitarimo galiojimo trukmę.

96 Atsižvelgiant į šią teismo praktiką, Pirmosios instancijos teismas nepadarė teisės klaidos, kai pagrįsdamas savo vertinimą dėl kolektyvinės išimtinio tiekimo tvarkos buvimo ir jos taikymo trukmės vadovavosi „bendru visų susijusių įrodymų ir požymių įvertinimu". Klausimas, kokią įrodomąją vertę kiekvienam iš šių aplinkybių ir požymių priskyrė Pirmosios instancijos teismas, yra faktų vertinimo klausimas, kuris nepatenka i Teisingumo Teismo kompetenciją šiam nagrinėjant apeliacinį skundą.

97 Trečiajame pagrinde FEG taip pat priekaištauja Pirmosios instancijos teismui, kad šis neatsižvelgė į tai, jog nebuvo įrodymų, kad kolektyvinė išimtinio tiekimo tvarka buvo taikoma konkrečiais laikotarpiais.

98 Šiuo klausimu reikia priminti, kad skundžiamo sprendimo 411 punkte Pirmosios instancijos teismas nusprendė, jog Komisija pateikė pakankamai įrodymų, kad nuo 1986 m. iki 1994 m. vyko tęstinis pažeidimas. Tai, kad įrodymų nebuvo pateikta dėl konkrečių laikotarpių, netrukdo pripažinti, jog pažeidimas truko šiuos laikotarpius apimantį ilgesnį laiką, jei tokia išvada pagrindžiama objektyviais ir nuosekliais duomenimis. Kai pažeidimas trunka daugelį metų, tai, kad karteliniai veiksmai vyksta skirtingu metu ir juos gali skirti trumpesnis ar ilgesnis laiko tarpas, nedaro įtakos šio kartelinio susitarimo egzistavimui, jei įvairiais šį pažeidimą sudarančiais veiksmais siekiama vieno tikslo bei yra vieno ir besitęsiančio pažeidimo epizodų.

99 FEG taip pat kritikuoja tai, kad Pirmosios instancijos teismas pripažino „tęstinio pažeidimo" buvimą. Ji mano, kad tokio pažeidimo pripažinimas yra grindžiamas tik viena priežastimi, nurodyta 406 skundžiamo sprendimo punkte, t. y., kad Pirmosios instancijos teismas dėl pažeidimų, kuriais kaltinama TU, manė, jog „dėl savo pobūdžio (jie) yra tęstiniai". FEG kritikuoja šį argumentą teigdama, kad juo neįvykdoma motyvavimo pareiga, nes nuoroda į pažeidimų „pobūdį" negali būti rimtas ir pakankamas motyvavimas.

100 Aišku, kad formuluojant šį argumentą nebuvo atsižvelgta į skundžiamo sprendimo 411 punktą, kuriame Pirmosios instancijos teismas pripažino, jog Komisija pateikė tęstinio pažeidimo, vykusio nuo 1986 m. iki 1994 m., įrodymą. Pirmosios instancijos teismas šiuo klausimu nurodė ankstesnius to paties sprendimo punktus, visų pirma į 408 punktą, kuriame jis detaliai pagrindė šio pažeidimo trukmę. Šiame punkte sakoma:

„Dėl 1 sprendimo (ginčijamo) straipsnyje nurodyto pažeidimo pastebėtina, kad Komisija negalėjo nustatyti tikslios datos, kurią buvo susitarta dėl kolektyvinės išimtinio tiekimo tvarkos. Tačiau jai pavyko pateikti įrodymų, kad ši tvarka buvo taikoma nuo 1986 m. kovo 11 d. vykusio susirinkimo, kuriame metu FEG ir NAVEG valdybos minėjo džentelmenišką susitarimą. Komisija taip pat surinko įrodymų apie po šio susirinkimo vykusią veiklą, kurie jai leido manyti, kad NAVEG nariai ir toliau taikė džentelmenišką susitarimą (žr. sprendimo (ginčijamo) motyvuojamosios dalies 47–49 punktus). Be to, Komisija pateikė daug įrodymų, kad NAVEG nariai paisė asociacijos rekomendacijų ir vykdė džentelmenišką susitarimą (žr. sprendimo (ginčijamo) motyvuojamosios dalies 50–52 punktus). Paskutinis iš tokių įrodymų yra 1994 m. vasario 25 d. vidinio bendrovės *Hemmink* susirinkimo protokolas, kuriame ši NAVEG narė teigia atsisakiusi tiekti FEG nepriklausančiam didmeninkui. <...>“

101 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, trečiąjį FEG apeliacinio skundo pagrindą, grindžiamą tariama teisės klaida ir motyvavimo trūkumu, kiek tai susiję su Pirmosios instancijos teismo vertinimu dėl Komisijos ginčijame sprendime nustatytos kolektyvinės išimtinio tiekimo tvarkos taikymo, reikia atmesti kaip nepagrįstą.

Dėl ketvirtojo pagrindo, grindžiamo Pirmosios instancijos teismo atlikto FEG argumentų dėl susitarimų, susijusių su kaina, įvertinimu

102 Ketvirtajame pagrinde FEG teigia, kad dėl daugelio pažeidimo, kuriuo ji kaltinama, aspektų Pirmosios instancijos teismas neišnagrinėjo svarbiausių jos nurodytų argumentų arba juos apibendrino akivaizdžiai klaidingai ir taip pažeidė jam priklausančią motyvavimo pareigą. Šį pagrindą sudaro penkios dalys.

Dėl ketvirtojo pagrindo pirmos dalies dėl su kainomis susijusių suderintųjų veiksmų kvalifikavimo kaip vieno tęstinio pažeidimo

— Šalių argumentai

103 FEG mano, kad Pirmosios instancijos teismo skundžiamo sprendimo 403–412 punktuose padaryta išvada, jog įvairūs susitarimai dėl kainos yra tęstinis pažeidimas, yra nesuprantama ir nesuderinama su motyvavimo pareiga.

104 FEG teigia, kad pagal nusistovėjusią teismų praktiką, norint nustatyti tęstinį pažeidimą, reikia įsitikinti, kad įvairūs veiksmai, kuriais kaltinama įmonė, dėl jų „vienodo tikslo“ yra „bendro plano“ dalis (šia prasme žr. minėto sprendimo *Aalborg Portland* ir kt. *prieš Komisiją* 258 punktą).

105 Tačiau šiuo atveju priimami sprendimai ir vykdomi suderintieji veiksmai buvo labai skirtingi ir turėjo visiškai skirtingus tikslus, ir Komisija iš jų negali paprasčiausiai daryti išvados, kad egzistavo bendras planas, tačiau privalo įrodyti, jog šie veiksmai iš esmės yra susiję. Pirmosios instancijos teismas turėjo patikrinti, ar Komisijai pavyko įrodyti tokio ryšio egzistavimą.

106 FEG nesutinka, kad buvo toks „bendras planas“, ir mano, kad Pirmosios instancijos teismo sprendime yra motyvavimo pareigą pažeidžiančių spragų.

107 Šiuo klausimu Komisija, pirma, teigia, kad FEG šiuo pagrindu siekia, jog Teisingumo Teismas iš naujo svarstytų Pirmosios instancijos teismo jau įvertintus faktus dėl įrodymų „bendro plano“ egzistavimo. Todėl ši ketvirtojo pagrindo dalis yra nepriimtina.

108 Subsidiariai Komisija teigia, kad ketvirtojo pagrindo pirma dalis yra nepagrįsta. Skundžiamo sprendimo 342 punkte Pirmosios instancijos teismas aiškiai ir motyvuotai nusprendė, jog nustatyti pažeidimai, t. y. kolektyvinė išimtinio tiekimo tvarka ir susitarimai dėl kainos, yra „bendro plano“ dalis todėl, kad jais siekiama to paties konkurenciją pažeidžiančio tikslo. Komisija teigia, kad tai, kas taikoma šiems dviem pažeidimams, lygiai taip pat taikoma ir jų sudedamosioms dalims.

— Teisingumo Teismo vertinimas

109 FEG nurodyto ketvirtojo pagrindo pirmoje dalyje ginčijami teisiniai kriterijai, kuriais vadovavosi Pirmosios instancijos teismas vertindamas įvairius veiksmus, susijusius

su kainų derinimu, kaip vieną tęstinį pažeidimą, ir skundžiamo sprendimo motyvavimas šiuo klausimu. Todėl ši dalis yra priimtina.

110 EB 81 straipsnio 1 dalis gali būti pažeista ne tik atskiru veiksmu, bet ir keliais veiksmais arba tęstiniu elgesiu. Šio aiškinimo negalima ginčyti remiantis tuo, kad vienas ar keli iš šių veiksmų ar atskiras elgesys, paimti atskirai, gali būti savarankiškas šios nuostatos pažeidimas. Kai atskirais veiksmais vykdomas „bendras planas“, nes siekiama vieno tikslo – trukdyti konkurenciją bendrojoje rinkoje, Komisija turi teisę numatyti atsakomybę už šiuos pažeidimus juos įvertindama kartu (žr. minėto sprendimo *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją* 258 punktą).

111 Iš ginčijamo sprendimo aišku, kad Pirmosios instancijos teismo argumentavimas priimant sprendimą, kad su kaina susiję suderintieji veiksmai yra vienas tęstinis pažeidimas, ir yra grindžiamas tokiu požiūriu.

112 Be kita ko, skundžiamo sprendimo 342 punkte Pirmosios instancijos teismas nusprendė, kad kolektyvine išimtinio tiekimo tvarka ir veiksmais derinant kainas, siekta tų pačių konkurenciją pažeidžiančių tikslų – išlaikyti aukštesnes kainas nei būtų esant konkurencijai, viena vertus, sumažinant FEG nepriklausančių įmonių, siekiančių veikti Nyderlandų elektrotechnikos įrangos didmenininkų rinkoje ir taip konkuruoti su FEG nariais, konkurencingumą ir, kita vertus, iš dalies derinant jų kainų politiką.

113 Kaip savo išvados 47 punkte nurodo generalinė advokatė, iš šių faktų aišku, kad abiem pažeidimais, t. y. kolektyvine išimtinio tiekimo tvarka ir suderintaisiais veiksmais kainų srityje, buvo siekiama bendro tikslo.

114 Skundžiamo sprendimo 403–412 punktuose, skaitomuose atsižvelgiant į Pirmosios instancijos teismo minėtame 342 punkte nustatytus faktus, nėra teisės klaidos ar motyvavimo trūkumo.

115 Todėl ketvirtojo pagrindo pirmą dalį reikia atmesti kaip nepagrįstą.

Dėl ketvirtojo pagrindo antros dalies dėl standartinės nuolaidos, taikomos parduodant elektrotechnikos įrangą mokykloms

— Šalių argumentai

116 Šioje ketvirtojo pagrindo dalyje FEG kaltina Pirmosios instancijos teismą, skundžiamo sprendimo 412 punkte nusprendusį, kad standartinių nuolaidų taikymas parduodant elektrotechnikos įrangą mokykloms buvo „su kainomis susijusių veiksmų derinimo po 1991 m." įrodymas.

117 FEG teigia, kad tai buvo pavienis atvejis, kai UNETO prašymu šios asociacijos nariams buvo pateikta konkreti rekomendacija dėl nežymaus prekių kiekio tiekimo didmenininkams, ir tai buvo padaryta dėl ypatingų socialinių tikslų bei priežasčių. Ji teigia, kad šiuo atveju kalbama apie labai dideles specialias nuolaidas, taikomas viešųjų mokslo įstaigų, kurių mokiniai sudaro įrangą diegiančių įmonių tikslinę grupę, perkamai mokymo įrangai. Todėl šių nuolaidų teikimas yra atsakas į prašymą suteikti konkrečią socialinę pagalbą.

118 FEG priekaištauja Pirmosios instancijos teismui, kad šis neatsižvelgė į jos argumentus, kai skundžiamo sprendimo 324 punkte nusprendė, kad vadovaujantis EB 81 straipsnio 1 dalimi nereikia atsižvelgti į tariamą socialinį šio susitarimo tikslą. Tuo Pirmosios instancijos teismas pažeidė šią nuostatą, nes neišnagrinėjo, ar specialių nuolaidų teikimo tvarka atitiko visas šios nuostatos taikymo sąlygas, ypač susijusias su poveikiu prekybai tarp Bendrijos valstybių narių.

119 Be to, FEG nurodo, kad Pirmosios instancijos teismas šiuo klausimu nepateikė pakankamai motyvų.

120 Komisija, pirma, teigia, kad FEG šioje ketvirtojo pagrindo dalyje siekia ginčyti Pirmosios instancijos teismo jau įvertintus faktus dėl susitarimu taikyti mokykloms nuolaidas siekiamo tikslo pažeisti konkurenciją, todėl ši dalis yra nepriimtina.

121 Subsidiariai Komisija teigia, kad ši ketvirtojo pagrindo dalis yra nepagrįsta. Skundžiamo sprendimo 324 punkte Pirmosios instancijos teismas teisingai išnagrinėjo to paties sprendimo 311 punkte išdėstytus FEG pateiktus argumentus. Ji taip pat teigia, jog tai, kad šis susitarimas dėl nuolaidų buvo „pavienis atvejis“, yra visiškai nesvarbu. Iš tiesų elgesiui, kurio tikslas aiškiai pažeidžia konkurenciją ir daugiausia yra susijęs su didmeninės prekybos elektrotechnikos įranga Nyderlanduose, negalima netaikyti EB 81 straipsnio 1 dalies motyvuojant tuo, kad tai yra „pavienis atvejis“.

— Teisingumo Teismo vertinimas

122 Ši ketvirtojo pagrindo dalis priimtina tiek, kiek ji susijusi su, viena vertus, teisiniais kriterijais, naudotais kvalifikuojant standartinę nuolaidą, taikomą parduodant

elektrotechnikos įrangą mokykloms kaip įrodymą, kad po 1991 m. buvo imamasi suderintųjų veiksmų, ir, kita vertus, tariamu skundžiamo sprendimo motyvavimo trūkumu šiuo klausimu.

123 Skundžiamo sprendimo 317 punkte Pirmosios instancijos teismas konstatavo, kad TU ir FEG neneigė, jog buvo aptariamos nuolaidos, kainos, pelno maržos, ir pastarosios asociacijos narių apyvartos, tačiau iš esmės teigė, kad šios diskusijos nepažeidė EB 81 straipsnio 1 dalies, nes jos neturėjo įtakos rinkai, mat nebuvo įgyvendintos ir neturėjo rimtų pasekmių.

124 Pirmosios instancijos teismas atmetė šiuos argumentus. Skundžiamo sprendimo 324 punkte jis nusprendė:

„Dėl standartinės nuolaidos, taikomos parduodant elektrotechnikos įrangą mokykloms (sprendimo (ginčijamo) 83 konstatuojamoji dalis) aišku, kad FEG, TU ir kitos šios asociacijos narės susitarė dėl vienodo 35 % nuolaidos dydžio. Toks susitarimas aiškiai apriboja FEG narių laisvę nustatyti savo komercinę politiką. Dėl tariamo šio susitarimo socialinio tikslo nurodytina, kad jis yra nesvarbus EB 81 straipsnio 1 dalies prasme."

125 Šiame skundžiamo sprendimo punkte nėra jokios Pirmosios instancijos teismo padarytos teisės klaidos, kai jis taikė EB 81 straipsnio 1 dalį, nes nereikia nagrinėti konkrečių susitarimo pasekmių, jeigu jo tikslas yra konkurencijos trukdymas, ribojimas arba iškraipymas bendrojoje rinkoje (minėtų sprendimų *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją* 261 punktas).

126 Pirmosios instancijos teismas pripažino, kad susitarimas dėl standartinių nuolaidų mokykloms turėjo tikslą pažeisti konkurenciją ir nei tai, kad tai yra „pavienis atvejis", nei socialinis šių nuolaidų tikslas, negali lemti EB 81 straipsnio 1 dalies netaikymo šiam susitarimui.

127 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, FEG argumentas, grindžiamas tariamu skundžiamo sprendimo motyvavimo trūkumu, atmestinas.

128 Todėl reikia atmesti antrą pagrindo dalį.

Dėl ketvirtojo pagrindo trečios dalies dėl elektros instaliacijos gaminių komiteto praktikos ir kitų tariamų keitimųsi informacija

— Šalių argumentai

129 Šioje ketvirtojo pagrindo dalyje ginčijami 317–323 skundžiamo sprendimo punktai, kuriuose Pirmosios instancijos teismas nagrinėjo pažeidimą, susijusį su elektros instaliacijos gaminių komiteto praktika.

130 FEG teigia, kad iš šios analizės aišku, jog Pirmosios instancijos teismas, išnagrinėjęs šio komiteto veiklą nenustatė, kad ja būtų ribojama konkurencija, tačiau skundžiamo sprendimo 323 punkte vis tiek nusprendė, kad Komisija pagrįstai šiuos veiksmus galėjo laikyti „veiksmų, kuriais siekiama apriboti konkurenciją EB 81 straipsnio 1 dalies prasme, požymiais".

131 FEG kritikuoja šį sprendimą teigdama, kad jis buvo pagrįstas klaidingu kriterijumi. Ji mano, kad Komisijai nepakanka nurodyti požymius – ji turi nustatyti, kad buvo iš tiesų imtasi konkurenciją ribojančių veiksmų. Ji mano pagrįstai ir motyvuotai įrodžiusi, kad nebuvo imtasi jokių Komisijos nurodytų veiksmų, kuriais būtų siekta riboti konkurenciją, todėl nėra tinkamai įvykdytos visos sąlygos, siekiant nustatyti suderintųjų veiksmų EB 81 straipsnio 1 dalies prasme buvimą.

132 Komisija teigia, kad šioje ketvirtojo pagrindo dalyje neatsižvelgiama į skundžiamo sprendimo 321 ir 323 punktus, kuriuose Pirmosios instancijos teismas šią keitimosi informacija sistemą įvertino kaip papildomą požymį, patvirtinantį veiksmų, kuriais buvo siekiama riboti konkurenciją, visumą. Komisija teigia, kad pagal nusistovėjusią teismų praktiką EB 81 straipsnio 1 dalis draudžia sprendimus ir susitarimus, jeigu jų tikslas yra laisvos konkurencijos ribojimas, ir tokiu atveju nebūtina įrodyti jų konkrečių pasekmių (minėto sprendimo *Aalborg Portland* ir kt. *prieš Komisiją* 261 punktas).

133 Komisija priduria, kad Teisingumo Teismo praktikoje numatoma, jog šioje EB sutartyje nustatytas draudimas taikomas suderintiesiems veiksmams net ir neįrodžius konkurenciją ribojančio poveikio arba ją ribojančių veiksmų – tam pakanka veiksmų rinkoje (1999 m. liepos 8 d. Sprendimas *Komisija prieš Anic Partecipazioni*, C-49/92 P, Rink. p. I-4125, 122–124 punktai).

— Teisingumo Teismo vertinimas

134 Kaip ir kitos jau išnagrinėtos ketvirtojo pagrindo dalys, trečia jo dalis yra susijusi su Pirmosios instancijos teismo atliktu FEG argumentų, kad suderintieji veiksmai dėl mokykloms tiekiamų prekių kainų ir nuolaidų, kurių egzistavimą įrodė Komisija, nepažeidė EB 81 straipsnio 1 dalies, neturėjo jokios įtakos rinkai dėl to, kad jie buvo

neįgyvendinti arba nesukėlė jokių žymesnių pasekmių, vertinimu. Šia prasme šioje ketvirtojo pagrindo dalyje yra keliamas teisės klausimas, todėl ji priimtina.

135 Pagal nusistovėjusią teismų praktiką konkurenciją pažeidžiančių veiksmų arba susitarimo egzistavimas turi būti numanomas iš tam tikrų sutapimų ir požymių, kurie, įvertinti kartu ir nesant kito nuoseklaus paaiškinimo, gali būti konkurencijos taisyklių pažeidimo įrodymas (minėto sprendimo *Aalborg Portland* ir kt. *prieš Komisiją* 57 punktas).

136 Be to, taikant EB 81 straipsnio 1 dalį, nereikia nagrinėti konkrečių susitarimo pasekmių, jeigu jo tikslas yra konkurencijos trukdymas, ribojimas arba iškraipymas bendrojoje rinkoje (minėtų sprendimų *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją* 261 punktas).

137 EB 81 straipsnio 1 dalis taip pat taikoma ir suderintiesiems veiksmams, net jeigu jie nesukėlė konkurencijos pažeidimų rinkoje.

138 Pirmiausia iš paties šios nuostatos teksto aišku, kad suderintieji veiksmai, kaip ir įmonių susitarimai bei įmonių asociacijų sprendimai, kuriais siekiama pažeisti konkurenciją, yra draudžiami, neatsižvelgiant į jų sukeltas pasekmes.

139 Be to, nors iš pačios suderintųjų veiksmų sąvokos aišku, kad dalyvaujančios įmonės veikia rinkoje, ji nebūtinai reiškia, kad dėl šių veiksmų atsiranda konkrečios konkurenciją trukdančios, ribojančios arba iškraipančios pasekmės (1999 m. liepos 8 d. Sprendimas *Hüls prieš Komisiją*, C-199/92 P, Rink. p. I-4287, 165 punktas).

140 Iš skundžiamo sprendimo aišku, kad Pirmosios instancijos teismas vadovavosi būtent šiais principais, vertindamas ginčijamame sprendime Komisijos nustatytus suderintuosius veiksmus dėl mokykloms tiekiamų prekių kainų ir nuolaidų.

141 Atlikdamas šį įvertinimą Pirmosios instancijos teismas skundžiamo sprendimo 321 punkte nurodė, kad Komisija pagrįstai galėjo manyti, jog šios keitimosi informacija sistemos tikslas buvo daryti įtaką rinkai. Pirmosios instancijos teismas padarė išvadą, kad Komisija galėjo manyti, jog tai yra dar vienas požymis, patvirtinantis, kad buvo atliekami veiksmai, kuriais siekta apriboti FEG narių tarpusavio kainų konkurenciją.

142 Galiausiai skundžiamo sprendimo 322 punkte Pirmosios instancijos teismas dėl elektros instaliacijos gaminių komiteto priminė, kad ginčijamame sprendime nurodyta, jog jo tikslas buvo „apsaugoti rinką nuo pokyčių ir išsaugoti kainų lygį“. Pirmosios instancijos teismas nusprendė, kad tai buvo aiškiai EB 81 straipsnio 1 dalies draudžiamas tikslas, nes siekta individualius įmonių sprendimus pakeisti bendru jų susitarimu dėl kainų.

143 Konstatavęs konkurenciją pažeidžiantį suderintųjų veiksmų dėl keitimosi informacija apie kainas tikslą, Pirmosios instancijos teismas neprivalėjo toliau tirti jų konkretaus poveikio rinkai.

144 Todėl ketvirtojo pagrindo trečią dalį reikia atmesti kaip nepagrįstą.

Dėl ketvirtojo pagrindo ketvirtos dalies, susijusios su privalomu sprendimu dėl fiksuotų kainų ir sprendimu dėl leidinių

— Šalių argumentai

145 FEG nurodo: kadangi privalomas sprendimas dėl fiksuotų kainų neteko reikšmės tuoj po priėmimo 1984 m., Pirmosios instancijos teismas negalėjo pagrįstai nustatyti, kad su šiuo sprendimu susijęs pažeidimas truko iki jo formalaus atšaukimo, t. y. 1993 m. lapkričio 23 dienos.

146 Be to, FEG teigia, kad nebuvo tinkamai nustatyta, jog privalomas sprendimas dėl fiksuotų kainų ir privalomas sprendimas dėl leidinių iš tiesų buvo taikyti. Ji teigia, kad suderintuosius veiksmus EB 81 straipsnio 1 dalies prasme galima nustatyti tik tuomet, jei tokių veiksmų buvo iš tiesų imtasi rinkoje. Tačiau Pirmosios instancijos teismas nenustatė tokio fakto, o apsiribojo skundžiamo sprendimo 291 punkte nurodydamas, kad nebūtina patikrinti, ar šie du sprendimai tikrai taikyti, nes jų tikslas buvo apriboti konkurenciją.

147 Be to, FEG teigimu, šie privalomi sprendimai dėl savo pobūdžio taip smarkiai skiriasi nuo kitų jos tariamai padarytų pažeidimų, susijusių su kainų nustatymu, kad Pirmosios instancijos teismas juos laikyti vienu pažeidimu galėjo tik pažeisdamas savo motyvavimo pareigą. Komisija du šiuos privalomus sprendimus turėjo vertinti

kaip savarankiškus EB 81 straipsnio 1 dalyje numatyto draudimo pažeidimus, o Pirmosios instancijos teismas tai nagrinėdamas turėjo atsižvelgti į jų įtaką valstybių narių tarpusavio prekybai.

148 Šiuo požiūriu Komisija teigia, kad šioje ketvirtojo pagrindo dalyje bandoma ginčyti Pirmosios instancijos teismo nustatytus faktus, todėl ji yra nepriimtina.

149 Subsidiariai ji nurodo, kad ši dalis yra nepagrįsta. Jos nuomone, nors, kaip teigia FEG, privalomas sprendimas dėl fiksuotų kainų nebuvo realiai taikytas, tai visiškai netrukdė Pirmosios instancijos teismui pripažinti fakto, kad tai buvo draudžiamas elgesys, trukęs iki sprendimo panaikinimo 1993 m. lapkričio 23 dieną.

150 Komisija konstatuoja, kad skundžiamo sprendimo 295 punkte Pirmosios instancijos teismas teisingai nusprendė, jog privalomas sprendimas dėl fiksuotų kainų buvo privalomas įmonių asociacijos sprendimas EB 81 straipsnio 1 dalies prasme, kurio tikslas buvo riboti konkurenciją. Ši nuostata draudžia tokius sprendimus ir nereikalauja nagrinėti jų konkretaus poveikio.

151 Be to, Komisija mano, kad FEG kritika dėl Pirmosios instancijos teismo sprendimo, jog šie du privalomi sprendimai sudaro vieną pažeidimą, yra nepagrįsta. Pirmosios instancijos teismas savo vertinimą grindė teisingu teisiniu kriterijumi, t. y. jų tikslu apriboti konkurenciją.

— Teisingumo Teismo vertinimas

152 Ketvirtojo pagrindo ketvirtą dalį reikia atmesti tiek, kiek ja ginčijamas Pirmosios instancijos teismo nustatytas faktas, jog privalomas sprendimas dėl kainų galiojo iki formalaus jo panaikinimo. Iš tiesų Pirmosios instancijos teismo konstatuotų faktų ir ištirtų įrodymų nagrinėjimas iš naujo nepatenka į Teisingumo Teismo kompetenciją šiam nagrinėjant apeliacinį skundą.

153 Tačiau reikia išnagrinėti šią ketvirtojo pagrindo dalį tiek, kiek joje kritikuojamas skundžiamo sprendimo motyvavimas dėl to, kad aptariami du privalomi sprendimai yra „vienas pažeidimas“, ir tariamą Pirmosios instancijos teismo padarytą teisės klaidą neišnagrinėjus, ar šie sprendimai tikrai taikyti.

154 Skundžiamo sprendimo 289 punkte Pirmosios instancijos teismas nurodė, kad Komisijos ginčijamo sprendimo 2 straipsnis buvo skirtas dviem FEG „privalomiems sprendimams“, kurių vienas yra dėl fiksuotų kainų, o kitas dėl publikacijų. Ji patikslino, kad pagal šios asociacijos įstatus šie sprendimai buvo privalomi visiems jos nariams, o už jų nesilaikymą narystė galėjo būti suspenduota arba narys pašalintas iš asociacijos (ginčijamo sprendimo motyvuojamosios dalies 72 punktas).

155 Iš skundžiamo sprendimo 290 punkto aišku, kad FEG ir TU Pirmosios instancijos teisme teigė: kadangi šie sprendimai buvo netaikomi iki pat jų panaikinimo 1993 m. lapkričio 23 d., jie negalėjo daryti jokio konkurenciją ribojančio poveikio.

156 Šio sprendimo 291 punkte Pirmosios instancijos teismas nusprendė, kad reikia patikrinti, ar aptariamais privalomais sprendimais buvo siekiama riboti konkurenciją. Jei atsakymas būtų teigiamas, tam, kad būtų galima taikyti EB 81 straipsnio 1 dalį, visiškai nebūtina nagrinėti šių sprendimų pasekmių.

157 Pirmosios instancijos teismas prie tokios išvados priėjo skundžiamo sprendimo 292–300 punktuose.

158 Dėl privalomo sprendimo, susijusio su fiksuotomis kainomis, Pirmosios instancijos teismas 295 punkte nusprendė, kad šiuo įmonių asociacijos sprendimu, ribojančiu jos narių laisvę nustatyti kainą, buvo siekiama apriboti konkurenciją EB 81 straipsnio 1 dalies prasme.

159 Dėl privalomo sprendimo, susijusio su leidiniais, Pirmosios instancijos teismas 300 punkte nusprendė, kad juo siekta apriboti FEG narių individualų elgesį, susijusį su verslo politika dėl leidinių, siekiant apsaugoti šiuos narius nuo konkurencijos, kurią jie iš principo laikė žlugdančiu reiškiniu. Pirmosios instancijos teismas nusprendė, kad tokiu įmonių asociacijos sprendimu buvo siekiama aiškaus tikslo apriboti konkurenciją šios sutarties nuostatos prasme.

160 Pirmosios instancijos teismui nustačius, kad šiais dviem privalomais sprendimais siekta pažeisti konkurenciją, nebereikia, priešingai nei teigia FEG, įrodyti ir jų konkretų poveikį konkurencijai. Iš tiesų, kaip jau priminta šio sprendimo 136 punkte, tuomet, kai taikant EB 81 straipsnio 1 dalį tampa aišku, kad sprendimu buvo

siekiama trukdyti, riboti arba iškraipyti konkurenciją bendrojoje rinkoje, nebereikia nagrinėti konkrečių jo pasekmių.

161 Dėl argumento, grindžiamo tariamai nepakankamu skundžiamo sprendimo motyvavimu, kiek jis susijęs su privalomų sprendimų dėl fiksuotų kainų ir leidinių vertinimu kaip vieno pažeidimo, reikia paminėti nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką dėl EB 81 straipsnio 1 dalies pažeidimo, apie kurį buvo priminta šio sprendimo 110 punkte.

162 Iš skundžiamo sprendimo 338 punkto aišku, kad Pirmosios instancijos teismas teisingai, nors vien implicitiškai, konstatavo, jog „bendras planas" buvo. Jis nustatė, kad FEG narės ir ši asociacija, turinčios svarstomoje rinkoje didžiausią ekonominę galią, įvairiais veiksmais, susitarimais ir sprendimais, sudarydamos susitarimus dėl kainų ir nuolaidų, taip pat FEG lygiu priimdamos privalomus sprendimus dėl kainų ir reklamos, siekė apriboti tarpusavio kainų konkurenciją.

163 FEG nurodomi šių privalomų sprendimų skirtumai neturi reikšmės juos pripažįstant „vienu pažeidimu", nes jie priklauso veiksmams, kurių buvo imtasi siekiant to paties tikslo – apriboti kainų konkurenciją.

164 Iš to, kas išdėstyta pirmiau, darytina išvada, kad ketvirtojo pagrindo ketvirta dalis yra iš dalies nepriimtina ir iš dalies nepagrįsta.

Dėl penktos ketvirtojo pagrindo dalies, susijusios su kainų rekomendacijomis, kurias FEG siųsdavo savo narėms

— Šalių argumentai

165 Penktoje ir paskutinėje ketvirtojo pagrindo dalyje FEG priekaištauja Pirmosios instancijos teismui, kad šis neatsižvelgė į tai, jog kainų rekomendacijos, kurias ji išsiuntė savo nariams dėl „plastikinių vamzdžių“, buvo labai riboto masto ir vienkartinės ir, pažeisdamas jam priklausančią motyvavimo pareigą, paprasčiausiai apsiribojo pakartodamas Komisijos teiginį, kad šių rekomendacijų tikslas buvo riboti konkurenciją.

166 Be to, FEG kritikuoja skundžiamo sprendimo 333 punktą, kuriame Pirmosios instancijos teismas atmetė jos pateiktus prieštaravimus dėl Komisijos konstatuotų faktų, susijusių su tuo, kad kai kurie didžiausi šios asociacijos nariai naudojo tokius pat galutinių kainų kainoraščius, teigdamas, jog Komisija šiuos veiksmus laikė ne atskirais konkurencijos teisės pažeidimais, bet nustatytų veiksmų padariniais. FEG teigia, kad motyvai, dėl kurių Pirmosios instancijos teismas atmetė jos prieštaravimus, yra nesuderinami su tuo, kad vėliau jis detaliai paaiškino konkurencijos pažeidimą Nyderlandų elektrotechnikos įrangos rinkoje ir pateikęs detales to sprendimo 339 punkte nurodė, kad „Komisija pateikė pakankamai teisinių įrodymų, jog šie veiksmai pažeidė EB 81 straipsnį“.

167 FEG nesupranta skundžiamo sprendimo 337 punkte išdėstytos Pirmosios instancijos teismo pozicijos, kad ji pati ir TU nepateikė pakankamai rimtų įrodymų, kurie paneigtų Komisijos teiginį, jog Nyderlandų didmenininkų kainos buvo didesnės nei kitose valstybėse narėse. Būtent Komisija privalėjo įrodyti aukštesnių kainas

egzistavimą, bet ji nepateikė jokių įrodymų. Pirmosios instancijos teismas turėjo neapsiriboti minėtame 337 punkte išdėstytais argumentais, bet pareikalauti, kad Komisija savo „požymius“ ir „spėjimus“ pagrįstų konkrečiais nuoseklių suderintųjų FEG veiksmų, kuriais siekta riboti konkurenciją, įrodymais.

168 Galiausiai FEG teigia, kad skundžiamo sprendimo motyvai, susiję su tariamais FEG padarytais kainos pažeidimais, turi tokių didelių spragų, kad šį sprendimą reikia panaikinti bent jau tiek, kiek jis susijęs su šiais pažeidimais. Be to, Pirmosios instancijos teismas, kvalifikuodamas susitarimą kaip suderintuosius veiksmus, tačiau neįrodęs, kad šiame susitarime dėl jų buvo tartasi, ne kartą pažeidė EB 81 straipsnio 1 dalį.

169 Komisija mano, kad ši ketvirtojo pagrindo dalis nepriimtina, nes ja bandoma paneigti Pirmosios instancijos teismo atliktą faktų įvertinimą naudojantis turimais įrodymais.

170 Subsidiariai Komisija nurodo skundžiamo sprendimo 327 ir 328 punktus, kuriuose Pirmosios instancijos teismas motyvuotai atmetė FEG ir TU argumentą, kad veiksmais, kuriais jos kaltinamos, nebuvo siekiama apriboti konkurencijos.

171 Be to, Komisija, priešingai nei FEG, neįžvelgia jokių prieštaravimų tarp skundžiamo sprendimo 334–339 punktų ir FEG teiginių.

172 Visų pirma, Komisijos teigimu, Pirmosios instancijos teismas 333 punkte teisingai nusprendė, kad FEG klaidingai aiškino ginčijamą sprendimą, nes jame, siekiant

įrodyti menką konkurenciją rinkoje, nurodomi pagrindinių didmenininkų katalogų panašumai, o 334 punkte, – kad susitarimų dėl kainos konkurenciją ribojantis poveikis buvo pakankamai įrodytas pagal teisinius reikalavimus, todėl nereikėjo nagrinėti jų pasekmių rinkoje.

173 Pirmosios instancijos teismas 335–338 punktuose nagrinėjo TU bandymą paaiškinti akivaizdžius panašumus tarp katalogų. Vėliau 338 ir 339 punktuose jis padarė bendrą šios sprendimo dalies, kur buvo nagrinėjami su teisiniu faktų kvalifikavimu susiję kaltinimai, išvadą, kurioje nusprendė, kad „FEG narės ir ši asociacija, turinčios svarstomoje rinkoje didžiausią ekonominę galią, įvairiais veiksmais, susitarimais ir sprendimais, sudarydamos susitarimus dėl kainų ir nuolaidų, taip pat FEG lygiu priimdamos privalomus sprendimus dėl kainų ir reklamos, siekė apriboti tarpusavio kainų konkurenciją“ ir kad Komisija „pagrįstai teisiškai įrodė, jog šie veiksmai pažeidė EB 81 straipsnį“.

174 Galiausiai dėl FEG pareikštos skundžiamo sprendimo 337 punkto kritikos Komisija mano, kad iš tiesų FEG siekia paneigti Pirmosios instancijos teismo konstatuotą faktą. Visais atvejais ji teigia, kad šis punktas turi būti suprantamas kaip šio sprendimo 334 punkto tęsinys, kuriame Pirmosios instancijos teismas konstatavo, kad veiksmais dėl kainų buvo siekiama apriboti konkurenciją, todėl nereikėjo nagrinėti jų pasekmių rinkoje.

175 Komisija teigia, kad ši ketvirtojo pagrindo dalis, taip pat ir visas šis pagrindas yra nepriimtini ar bent jau nepagrįsti.

— Teisingumo Teismo vertinimas

176 Ketvirtojo pagrindo penkta dalis priimtina tiek, kiek joje nagrinėjamas FEG savo narėms išsiųstų kainų rekomendacijų teisinis kvalifikavimas ta dalimi, kuria jos yra konkurencijos apribojimo buvimo įrodymas, taip pat tariamai neteisingas skundžiamo sprendimo motyvavimas šiuo klausimu.

177 Skundžiamo sprendimo 326 punkte Pirmosios instancijos teismas konstatavo šiuos faktus: „Dėl FEG savo narėms išsiųstų rekomendacijų dėl kainų yra aišku, kad TU padėjo FEG verčiant kai kurių tiekėjų rekomenduojamas tam tikrų plastikinių gaminių neto kainas į rekomenduojamas bruto kainas. Taip pat nustatyta, kad FEG reguliariai savo nariams išsiųsdavo naujausius šių produktų kainoraščius. (FEG ir TU) neginčijo, kad FEG, gamintojams pakeitus PVC plastikinių vamzdynų kainas, siųsdavo savo narėms patikslintus kainoraščius, nurodydama rekomendacijas dėl kainos sumažinimo arba padidinimo ((ginčijamo) sprendimo 85 punktas). Galiausiai (FEG ir TU) neginčijo nei 1989 m. kovo 2 d. regioninio FEG susirinkimo protokolo, nei Komisijos (ginčijamo) sprendimo 87 punkte pateikto jo aiškinimo. Iš šio dokumento aišku, kad FEG, padidinusi plastikinių vamzdžių kainas, rekomendavo savo narėms jų ir laikytis."

178 Šio sprendimo 328 punkte Pirmosios instancijos teismas atmetė FEG ir TU prieštaravimą dėl teiginio, kad suvienodinant kainas buvo siekiama apriboti konkurenciją. Jis pripažino, kad šios dvi organizacijos, keisdamosi ir skleisdamos informaciją apie tam tikrai plastikinei elektrotechnikos įrangai taikomas kainas bei

nuolaidas, galėjo daryti įtaką laisvam kainų formavimuisi per FEG nares. Iš to Pirmosios instancijos teismas padarė išvadą, kad Komisija galėjo šias aplinkybes pagrįstai laikyti konkurencijos ribojimų egzistavimo požymiais.

179 Šiuo požiūriu pakanka konstatuoti, kad Pirmosios instancijos teismas tik taikė nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką: kai tampa aišku, kad sprendimu buvo siekiama trukdyti, riboti arba iškraipyti konkurenciją bendrojoje rinkoje, nebereikia nagrinėti konkrečių susitarimo pasekmių.

180 Taip pat reikia atmesti FEG argumentą, grindžiamą Pirmosios instancijos teismo paliktais tariamais prieštaravimais tarp skundžiamo sprendimo 333 ir 339 punktų, nes jis remiasi klaidingu šių punktų aiškinimu. Iš šio sprendimo 339 punkto, skaitomo kartu su 338 punktu, aišku, kad jame išdėstyta bendra šios sprendimo dalies išvada, kurioje suderintieji veiksmai nustatant kainas kvalifikuojami kaip prieštaraujantys EB 81 straipsniui. Ši išvada netaikoma kainų ir nuolaidų panašumams, kurie, kaip aiškiai nurodoma skundžiamo sprendimo 333 punkte, buvo paminėti kaip pavyzdys, skirtas parodyti praktines pasekmes rinkoje, o ne kaip atskiras nuo nurodytų ginčijamo sprendimo rezoliucinėje dalyje pažeidimų besiskiriantis pažeidimas.

181 Dėl FEG kritikuojamo skundžiamo sprendimo 337 punkto reikia konstatuoti, kad Pirmosios instancijos teismas nepagrįstai neiškraipė įrodymų reikšmės. Ginčijamo sprendimo motyvuojamosios dalies 119 punkte Komisijos argumentuotą teiginį, kad FEG nariai nekonkuravo kainomis, patvirtina ir Nyderlandų didmeninės prekybos rinkos kainų lygis ir įvairios aplinkybės nurodančios, jog elektrotechnikos įrangos prekės Nyderlanduose buvo daug brangesnės nei kitose valstybėse narėse; o FEG turėjo pateikti įrodymų, paneigiančių šiuos teiginius.

182 Kadangi skundžiamas sprendimas buvo pakankamai motyvuotas, penktą ketvirtojo pagrindo dalį reikia atmesti kaip nepagrįstą, o kartu – ir visą šį pagrindą.

Dėl penktojo pagrindo, grindžiamo kolektyvinės išimtinio tiekimo tvarkos priskyrimu FEG

Šalių argumentai

183 FEG priekaištauja Pirmosios instancijos teismui, kad šis klaidingai aiškino Bendrijos teisę, kai skundžiamo sprendimo 231, 236 ir 393 punktuose, neturėdamas pakankamai duomenų, nusprendė, jog Komisija, priskirdama jai šį nustatytą pažeidimą, galėjo pagrįstai remtis atskirų šios asociacijos narių veiksmais. Ji teigia, kad Pirmosios instancijos teismas neatsižvelgė į faktą, jog atliekant veiksmus, dėl kurių pareikšti kaltinimai, ji pati nevaidino jokio atskiro vaidmens, kurį būtų galima atskirti nuo jos narių veiksmų.

184 FEG teigia, kad tam, jog galėtų pripažinti verslo asociacijos ir tam tikrų jos narių bendrą dalyvavimą viename ir tame pačiame pažeidime, Komisija turi įrodyti, kad šios asociacijos veiksmai skiriasi nuo jos narių veiksmų.

185 FEG nurodo skundžiamo sprendimo 227 punktą, skaitomą kartu su jo 226 punktu, kuriame Pirmosios instancijos teismas pripažino, kad Komisija nenurodė kitų duomenų dėl FEG tiesioginio dalyvavimo tais atvejais, kurie yra susiję su kolektyvinės išimtinio tiekimo tvarkos išplėtimu, išskyrus vienos iš jos narių vidinį memorandumą. FEG teigia, jog tokio pobūdžio vidinis dokumentas negali būti įrodymas, kad ji šiuose įvykiuose turėjo savo atskirą vaidmenį, kuris skyrėsi nuo jos narių vaidmens.

186 Dėl to, kad Pirmosios instancijos teismas skundžiamo sprendimo 230 ir 392 punktuose konstatavo bendrus 26 FEG narių veiksmus, pastaroji mano, kad Komisija neįrodė, jog ši asociacija aiškiai ar numanomai pritarė šiems veiksmams. Vien fakto, jog veiksmus atlikusios įmonės buvo FEG narės, nepakanka tam, kad jai galima būtų priskirti atsakomybę už šiuos veiksmus. FEG teigia, kad Pirmosios instancijos teismas taip pat neišnagrinėjo, ar ji dalyvavo įgyvendinant bendrus savo narių veiksmus.

187 FEG taip pat ginčija skundžiamo sprendimo 392 punkte išdėstytą Pirmosios instancijos teismo teiginį, kad 26 jos nariai, kurie ėmėsi šių veiksmų, veikė ir kitų asociacijos narių bendrais interesais, ir mano, jog šis teiginys yra nesuprantamas, nes jo nepakanka siekiant šiuos veiksmus priskirti jai.

188 FEG taip pat mano, kad Pirmosios instancijos teismas klaidingai taikė teismų praktiką, skundžiamo sprendimo 391 punkte nuspręsdamas, kad ribotas 26 FEG narių atstovų skaičius tam tikru metu atliko jos administracijos funkcijas, ir tai leidžia jai priskirti suderintuosius veiksmus. Ši aplinkybė nenurodo, kad FEG atliekant šiuos veiksmus turėjo savo atskirą ir individualų vaidmenį.

189 Komisija mano, kad šis pagrindas yra nepriimtinas, nes jame siekiama ginčyti Pirmosios instancijos teismo atliktą faktų įvertinimą.

190 Subsidiariai ji teigia, kad šis pagrindas yra grindžiamas klaidingu skundžiamo sprendimo supratimu; klaidinga teigti, kad Pirmosios instancijos teismas FEG šiuos suderintuosius veiksmus priskyrė tik remdamasis jos narių individualiais veiksmais.

191 Komisija teigia, jog Pirmosios instancijos teismas skundžiamo sprendimo 236 punkte pripažino, kad tiek FEG, tiek TU, darydamos šį pažeidimą, turėjo atskirus ir individualius vaidmenis. Tam, kad galima būtų pripažinti bendrą asociacijos ir jos narių dalyvavimą tame pačiame pažeidime, Komisijai pakanka nustatyti, jog ši asociacija veikė atskirai nuo savo narių. Komisija mano, kad Pirmosios instancijos teismas šį klausimą nagrinėjo būtent taip.

192 Be to, ji teigia, kad FEG neatsižvelgia į tą faktą, jog Pirmosios instancijos teismas nurodė, kad šiuo atveju draudžiamas elgesys buvo vieno pažeidimo dalis (žr. skundžiamo sprendimo 391 ir 406 punktus). Komisijos teigimu, pakanka įrodyti, kad FEG prisidėjo siekiant jos nustatytos kolektyvinės išimtinio tiekimo tvarkos tikslų ir buvo arba turėjo būti informuota apie nepavykusius kitų pažeidime dalyvaujančių įmonių bandymus išplėsti šios tvarkos taikymą ir NAVEG nepriklausančioms įmonėms. Šio sprendimo 391–393 punktuose Pirmosios instancijos teismas konstatavo, kad šiuo atžvilgiu taikė tinkamus kriterijus.

193 Todėl Komisija siūlo šį pagrindą atmesti kaip nepriimtiną arba bent jau nepagrįstą.

Teisingumo Teismo vertinimas

194 Tiek, kiek savo penktuoju argumentu FEG ginčija teisinius kriterijus, kuriais rėmėsi Pirmosios instancijos teismas darydamas išvadą, kad kolektyvinės išimtinio tiekimo tvarkos išplėtimą galima pagrįstai priskirti FEG, taip pat skundžiamo sprendimo motyvavimą šiuo klausimu, penktasis pagrindas yra priimtinas.

195 Kaip yra aišku iš skundžiamo sprendimo 213 punkto, ginčijamame sprendime Komisija manė, kad FEG ir TU bandė išplėsti džentelmeniško susitarimo taikymą tiekėjams, kuriems neatstovavo NAVEG nariais esantys prekybos atstovai arba importuotojai. Ji tai grindė įvairiems tiekėjams, pvz., įmonėms *Draka Polva, Holec, ABB* ir *Klöckner Moeller* (žr. ginčijamo sprendimo motyvų 53–66 ir 104–106 punktus), darytu spaudimu. Komisija taip pat pabrėžė, kad FEG siekė išplėsti kolektyvinės išimtinio tiekimo tvarkos taikymą *Philips* įmonei, kuri tiekia plačiajai visuomenei skirtą elektrotechnikos įrangą.

196 Skundžiamo sprendimo 236 punkte Pirmosios instancijos teismas padarė išvadą, kad nė viena iš jo išnagrinėtų aplinkybių neleido abejoti ginčijamame sprendime nurodytų faktų tikrumu dėl FEG ir TU tam tikriems tiekėjams daromo spaudimo. Jis nurodė, kad šiomis aplinkybėmis Komisija, remdamasi objektyviais ir nuosekliais požymiais, nusprendė, jog, pirma, FEG bandė išplėsti džentelmeniško susitarimo taikymą su NAVEG nesusijusiems tiekėjams ir, kita vertus, TU dalyvavo veiksmuose, kuriais buvo siekiama šio tikslo.

197 Šiuo atveju aišku, kad Pirmosios instancijos teismas išnagrinėjo atskirą FEG vaidmenį, siekiant išplėsti džentelmeniško susitarimo taikymą. Išnagrinėjęs 1991 sausio 29 d. FEG tarybos protokolą ir 1990 m. rugsėjo 12 d. TU vidaus memorandumą, Pirmosios instancijos teismas skundžiamo sprendimo 226 punkte nurodė, kad šiuose dokumentuose buvo duomenų apie FEG narių susitarimą ir jos pačios tiesioginį dalyvavimą baigiant rengti atsaką, kai CEF įėjo į Nyderlandų rinką.

198 Skundžiamo sprendimo 231 punkte nurodomas tiesioginis FEG dalyvavimo kriterijus, jos nariams siekiant išplėsti kolektyvinę išimtinio tiekimo tvarką

tretiesiems tiekėjams. 227–230 punktuose Pirmosios instancijos teismas išnagrinėjo tam tikrus nuoseklius požymius, iš kurių aišku, kad FEG nariai kartu ar atskirai bandė iš NAVEG nepriklausančių tiekėjų išgauti visiems FEG nariams naudingų įsipareigojimų tokiu būdu, kad šie tiekėjai pagrįstai galėjo manyti, jog šių veiksmų imtasi per FEG arba su jos sutikimu.

199 Remdamasis šiomis aplinkybėmis, Pirmosios instancijos teismas skundžiamo sprendimo 231 punkte padarė išvadą, kad iš bendrų kai kurių FEG narių, tarp kurių buvo daug jos vadovų, esančių valdyboje, veiksmų, galima spręsti, kad jie veikė ne individualiai, bet visų šios asociacijos narių vardu, nors ir nenaudojo jos vardo. Pirmosios instancijos teismo manymu, Komisija iš šių veiksmų pagrįstai galėjo daryti išvadą, kad FEG parodė savo ketinimą išplėsti kolektyvinės išimtinio tiekimo tvarkos taikymą NAVEG nepriklausantiems tiekėjams.

200 Kaip savo išvados 85 punkte nurodė generalinė advokatė, Pirmosios instancijos teismas visiškai nemanė, kad FEG ir jos narių, visų pirma TU, elgesys buvo vienodas, o atskirai įvertino šios asociacijos dalyvavimą konkurenciją pažeidžiančiuose veiksmuose.

201 Šiomis aplinkybėmis Pirmosios instancijos teismas galėjo pagrįstai patvirtinti Komisijos išvadas dėl FEG dalyvavimo išplečiant kolektyvinės išimtinio tiekimo tvarkos taikymą. Be to, negalima konstatuoti jokių motyvavimo trūkumų. Todėl FEG nurodytas penktasis apeliacinio skundo pagrindas turi būti atmestas kaip nepagrįstas.

Dėl šeštojo pagrindo, grindžiamo Komisijos nustatyta FEG priskirtų pažeidimų trukme

Šalių argumentai

202 FEG kritikuoja skundžiamą sprendimą tiek, kiek Pirmosios instancijos teismas atmetė jos ir TU pateiktus argumentus, ginčijančius Komisijos nustatytą pažeidimo trukmę. Taip Pirmosios instancijos teismas pažeidė Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalį, taip pat bendruosius Bendrijos teisės principus dėl teismų sprendimų motyvavimo ir baudų sumų proporcijos.

203 Pirmosios instancijos teismo atliktoje teisinėje analizėje be pagrindo ir, nepaisant skirtumų, nebuvo išskirti įvairūs nagrinėjami pažeidimai.

204 FEG skundžiamo sprendimo 406 punkte esantį Pirmosios instancijos teismo teiginį, kad šiame punkte minimi pažeidimai yra tęstinio pobūdžio, vadina nesuprantamu. Ji teigia, kad nustatydamas jo trukmę Pirmosios instancijos padarė klaidą neatsižvelgdamas į tai, kad šiuo atveju neegzistavo joks bendras planas.

205 Komisija nurodo, kad šeštajame pagrinde nagrinėjamas Pirmosios instancijos teismo atliktas faktų įvertinimas, todėl jis yra nepriimtinas.

206 Subsidiariai Komisija mano, kad šis pagrindas yra grindžiamas klaidingu skundžiamo sprendimo aiškinimu. Jo 342 punkte Pirmosios instancijos teismas aiškiai konstatavo, kad dviem pažeidimais, kuriais kaltinama FEG, t. y. kolektyvine išimtinio

tiekimo tvarka ir suderintaisiais veiksmais nustatant kainas, siekta to paties tikslo ir jie buvo susiję.

207 Todėl Komisija siūlo šį pagrindą atmesti kaip nepriimtiną arba bent jau nepagrįstą.

Teisingumo Teismo vertinimas

208 Iš šeštojo FEG apeliacinio skundo pagrindo aišku, kad čia ši asociacija tik pateikia argumentus, kuriuos jau buvo nurodžiusi savo trečiajame pagrinde, dėl Pirmosios instancijos teismo atlikto Komisijos pateiktų įrodymų dėl kolektyvinės išimtinio tiekimo tvarkos taikymo trukmės bei ketvirtojo pagrindo pirmoje dalyje dėl su kainomis susijusių suderintųjų veiksmų kvalifikavimo kaip vieno tęstinio pažeidimo. Todėl pakanka nurodyti Teisingumo Teismo atsakymus, kurie jau buvo pateikti nagrinėjant trečiąjį apeliacinio skundo pagrindą ir ketvirtojo pagrindo pirmą dalį, atmestus atitinkamai šio sprendimo 101 ir 115 punktuose.

Dėl septintojo pagrindo, susijusio su baudos sumažinimu

Šalių argumentai

209 Šis FEG pagrindas yra nukreiptas prieš skundžiamo sprendimo 436–438 punktus, kuriuose nuspręsta, kad dėl pernelyg ilgos administracinės procedūros trukmės nereikia gerokai sumažinti asociacijai paskirtos baudos.

210 FEG mano, kad Pirmosios instancijos teismas, 438 punkte nuspręsdamas, kad ji ir TU nepateikė jokių skirtos baudos sumažinimą pateisinančių aplinkybių, neteisingai taikė Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalį arba bent jau bendruosius Bendrijos teisės principus dėl teismų sprendimų motyvavimo ir proporcingumo skiriant baudas.

211 FEG priekaištauja Pirmosios instancijos teismui skundžiamo sprendimo 85 ir 436 punktuose pripažinus, kad Komisija buvo atsakinga už pernelyg ilgą procedūros trukmę, tačiau į ją neatsižvelgus, siekiant pagrįsti papildomą baudos sumažinimą.

212 Šiuo klausimu Komisija teigia, kad šis pagrindas yra aiškiai nepriimtinas, nes Teisingumo Teismas neturi kompetencijos pakeisti Pirmosios instancijos teismo už Bendrijos teisės pažeidimus nustatytų baudų dydžio (žr. minėto sprendimo *Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. prieš Komisiją* 614 punktą). Be to, šiuo pagrindu FEG ginčija Pirmosios instancijos teismo nustatytą faktą, kad protingo termino principo pažeidimas neturėjo įtakos šios asociacijos galimybei gintis.

213 Taip pat Komisija teigia, kad Pirmosios instancijos teismas išnagrinėjo konkrečias bylos aplinkybes, dėl kurių būtų galima sumažinti FEG paskirtą piniginę baudą, ir šiuo klausimu nusprendė, kad toks sumažinimas nebūtų pagrįstas (skundžiamo sprendimo 436–438 punktai).

214 Todėl Komisija mano, kad šis pagrindas yra akivaizdžiai nepriimtinas arba bent jau nepagrįstas.

215 CEF savo pastabose, pateiktose atsakant į jai, kaip į pirmojoje instancijoje į bylą įstojusiam asmeniui, nusiųstą pranešimą apie apeliacinį skundą, taip pat teigia, jog septintasis pagrindas nepriimtinas dėl to, kad jame nagrinėjami Pirmosios instancijos teismo nustatyti faktai, kurie negali būti iš naujo nagrinėjami svarstant šį apeliacinį skundą.

216 Subsidiariai CEF mano, kad septintasis pagrindas yra nepagrįstas.

Teisingumo Teismo vertinimas

217 Primintina, kad tik Pirmosios instancijos teismas turi kompetenciją nustatyti, kaip kiekvienu konkrečiu atveju Komisija įvertino neteisėtos veiklos sunkumą. Teisingu-

mo Teismas, nagrinėdamas apeliacinį skundą, patikrina, ar Pirmosios instancijos teismas teisiškai teisingai atsižvelgė į visus faktorius, kurie yra esminiai nustatant konkrečios veiklos sunkumą pagal EB 81 straipsnį ir Reglamento Nr. 17 15 straipsnį; kita vertus, jis patikrina, ar Pirmosios instancijos teismas pakankamai atsakė į visus ieškovės nurodytus argumentus, dėl kurių reikia sumažinti baudą (žr., visų pirma, minėto sprendimo *Baustahlgewebe prieš Komisiją* 128 punktą).

218 Kaip aišku iš šio sprendimo 9 punkte pacituotų ginčijamo sprendimo 152 ir 153 punktų, Komisija, mažindama baudas, jau atsižvelgė į dėl jos kaltės pernelyg ilgą administracinės procedūros, prasidėjusios 1991 m., trukmę.

219 Skundžiamo sprendimo 438 punkte Pirmosios instancijos teismas konstatavo, kad „Komisija savo pačios iniciatyva sumažino baudą. Ši institucija turi kompetenciją tai daryti. Ieškovės nenurodė jokių aplinkybių, dėl kurių Pirmosios instancijos teismas, naudodamasis visiška savo jurisdikcija, turėtų papildomai sumažinti paskirtą baudą. Todėl šio ieškovių prašymo nereikia patenkinti".

220 Kadangi šiame sprendime nėra jokių teisės klaidų, septintąjį pagrindą reikia atmesti.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

221 Pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 122 straipsnio 1 dalį, jeigu apeliacinis skundas yra nepagrįstas arba jis pagrįstas ir pats Teismas byloje priima galutinį sprendimą, išlaidų klausimą sprendžia Teisingumo Teismas. Pagal to paties reglamento 69 straipsnio 2 dalies pirmąją pastraipą, taikomą apeliacinėse bylose pagal šio reglamento 118 straipsnį, pralaimėjusiai šaliai nurodoma padengti bylinėjimosi išlaidas, jei laimėjusi šalis to prašė. Kadangi visi FEG nurodyti apeliacinio skundo pagrindai, išskyrus pagrindą dėl protingo termino nesilaikymo, kurį Teisingumo Teismas vis tiek vėliau atmetė, buvo atmesti, ji turi padengti bylinėjimosi išlaidas, susijusias su šiuo procesu. Dėl bylinėjimosi išlaidų pirmojoje instancijoje, kurioje ir buvo priimtas skundžiamas sprendimas, nepaisant to, kad jis iš dalies panaikintas, reikia nustatyti, kad jas, kaip numatyta šio sprendimo 2 rezoliucinėje dalyje, turi padengti FEG.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

1. **2003 m. gruodžio 16 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas *Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied ir Technische Unie prieš Komisiją* (T-5/00 ir T-6/00) panaikinamas tik tiek, kiek Pirmosios instancijos teismas, nagrinėdamas ieškinio pagrindą, grindžiamą protingo termino principo pažeidimu, neišnagrinėjo, ar pernelyg ilga visos administracinės procedūros, įskaitant ir prieš pranešimą apie kaltinimus buvusią dalį, trukmė dėl kurios kalta Europos Bendrijų Komisija, galėjo turėti įtakos *Nederlandse Federatieve***

Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied **galimybei ateityje gintis.**

2. **Atmesti likusią apeliacinio skundo dalį.**

3. **Atmesti** ***Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied*** **Pirmosios instancijos teismui paduotą ieškinį tiek, kiek jis iš dalies grindžiamas protingo termino principo pažeidimu.**

4. ***Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied*** **turi padengti bylinėjimosi šioje instancijoje išlaidas. Bylinėjimosi išlaidas pirmojoje instancijoje, kurioje buvo priimtas 2003 m. gruodžio 16 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas** ***Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied ir Technische Unie prieš Komisiją*** **(T-5/00 ir T-6/00), turi padengti** ***Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied,*** **kaip tai numatyta minėto sprendimo rezoliucinės dalies 2 punkte.**

Parašai.